

Lappeenranta Lemi Luumäki Savitaipale Taipalsaari

LAPPEENRANNAN SEUDUN
Ympäristötoimi

**Lappeenrannan seudun ympäristötoimen
ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille
2020-2024**

10.12.2019

1. JOHDANTO JA OHJELMAKAUDEN 2020 – 2024 TEEMA: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ ...4	
1.1. Johdanto.....4	4
1.2. Valvontaohjelmakauden 2020 – 2024 teema ja yhteiset painopistealueet 5	5
1.2.1. Arviointi ja ohjauskäynnit.....6	6
1.2.2. Viranomaisyhteistyö 6	6
1.2.3. Yhteistyö toimijoiden kanssa.....7	7
1.2.4. Varautuminen.....8	8
1.3. Valvontaohjelmakauden muut painopisteet.....8	8
2. LAPPEENRANNAN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON TULOSALUE 9	9
2.1. Toimialue.....9	9
2.2. Valvonnan voimavarat 9	9
2.2.1. Henkilöstö ja henkilöstön osaamisen varmistaminen 9	9
2.2.2. Tilat ja laitteet 12	12
2.3. Tiedonhallinta 13	13
2.3.1. Yksikön omat järjestelmät 13	13
2.3.2. Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät.....14	14
2.3.3. Valtakunnalliset tietojärjestelmät.....14	14
2.4. Viestintä 18	18
2.4.1. Sisäinen viestintä 19	19
2.4.2. Ulkoinen viestintä.....19	19
2.5. Häiriötilanteisiin varautuminen 20	20
2.5.1. Kunnan elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä 21	21
2.6. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu 21	21
3. TOIMINTA VALVONTAOHJELMAKAUDELLA 2020 – 2024 21	21
3.1. Suunnitelmallinen valvonta 21	21
3.1.1 Riskiarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen 22	22
3.1.2 Valvontakohteiden/valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet 23	23
3.1.3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika.....23	23
3.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta ja muu valvontaa tukeva työ 25	25
3.3. Valvonnan kustannukset ja maksullisuus 26	26
4 VALVONTASUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEEN JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI 28	28
4.1. Valvontasuunnitelman hyväksyminen 28	28
4.2. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi 28	28
5. VALVONNAN TOIMIALAT.....30	30
5.1. Elintarvikevalvonta 30	30
5.1.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet.....31	31
5.1.2. Kohdetyypit.....32	32
5.1.3. Riskiarviointi ja valvontakohteiden tarkastustiheys.....32	32
5.1.4. Tarkastus.....33	33
5.1.4. Näytteenotto 34	34
5.1.5. Elintarvikelain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta 35	35
5.2. Terveystasojen valvonta 35	35
5.2.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet.....36	36
5.2.2. Kohdetyypit.....37	37
5.2.3. Riskiarviointi ja tarkastustiheys 37	37

5.2.4. Tarkastus	43
5.2.5. Näytteenotto	44
5.2.6. Terveysturvallisuuslain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta.....	45
5.3. Tupakkalain mukainen valvonta.....	46
5.3.1. Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet.....	47
5.3.2. Kohdetyypit.....	49
5.3.3. Riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys.....	49
5.3.4. Tarkastus	50
5.3.5. Näytteenotto	51
5.3.6. Tupakkalain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta	51
5.4. Lääkelain mukainen valvonta	51
5.5. Eläinlääkintähuollon suunnitelma	52
5.5.1. Eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopistealueet	53
5.5.2. Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano	53
5.5.3. Eläinten terveyden valvonta.....	57
5.5.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....	60
5.5.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta	62
5.5.6. Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta	64

Liitteet

1. Valvontaa ohjaavaa lainsäädäntöä
2. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö
3. Voimavarojen jakautuminen valvonnan eri toimialoille
4. a) Elintarvikevalvonnan suunnitelma
b) Kohdetyyppikohtainen valvonta- ja tarkastussuunnitelma
5. a) Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma
b) Kohdetyyppikohtainen valvonta- ja tarkastussuunnitelma
c) Tarkastuksen sisältö kohdetyypeittäin
6. a) Tupakkalain mukaisen valvonnan suunnitelma
b) Kohdetyyppikohtainen valvonta- ja tarkastussuunnitelma
c) Tarkastuksen sisältö kohdetyypeittäin (tarkastuslomakkeet)
7. a) Eläinlääkintähuollon suunnitelma
b) Eläinlääkintähuollon resurssikartoitus

1. JOHDANTO JA OHJELMAKAUDEN 2020 – 2024 TEEMA: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ

1.1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta. Tämä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroin ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveydensuojelu, elintarvike- ja tupakkalain valvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman. Suunnitelma on hyväksyttävä kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa toimielimessä ja toimitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ennen kyseisen valvontajakson alkua.

Tässä suunnitelmassa on otettu huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat sekä valvontasuunnitelma-asetuksen edellyttämä sisältö. Valvontasuunnitelman liitteenä ovat yksityiskohtaisemmat suunnitelmat elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaisesta valvonnasta, eläinlääkintähuollosta sekä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnasta. Suunnitelmassa on huomioitu myös lääkelain mukainen valvonta.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan ylimmästä johdosta vastaa kaksi ministeriötä, Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). Näiden alla taas toimii kaksi keskusvirastoa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä Ruokavirasto. Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta on kunnilla. Kunnille ja aluehallintovirastoille kuuluu valvontatehtäviä ympäristöterveydenhuollon kaikilla osa-alueilla. Kunnalla tarkoitetaan tässä

ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä, joka voi koostua yksittäisestä kunnasta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020 – 2024 on laadittu Ruokaviraston ja Valviran yhteistyönä. Valtakunnallisilla valvontaohjelmilla ohjataan kuntien valvonnan suunnittelua ja yhtenäistetään valvonnanohjausta. Ohjelmassa otetaan huomioon muun muassa hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset ja strategiset tavoitteet.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnalliset valvontaohjelmat paikallisten tarpeiden mukaisesti. Eläinlääkintähuoltolain osalta kuntien on otettava lisäksi huomioon myös alueellinen suunnitelma. Kunnat toteuttavat itsenäisesti valvontaohjelmien mukaisiksi laatimiaan valvontasuunnitelmia. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

1.2. Valvontaohjelmakauden 2020 – 2024 teema ja yhteiset painopistealueet

Valvontaohjelmassa kaudelle 2020 – 2024 on asetettu teemaksi yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valvontaohjelman mukaan valvonnan vaikuttavuutta edistetään valtakunnallisesti seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen

Lisäksi keskusvirastot ovat asettaneet toimialakohtaisia painopisteitä ohjelmakaudelle. Nämä huomioidaan toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

1.2.1. Arviointi ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä selvitetään valvontayksikön toiminnan lainsäädännön- ja suunnitelmienmukaisuutta sekä toiminnan tehokkuutta ja sopivuutta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Käyntien tavoitteena on turvata valvonnan laatu ja yhtenäisyys sekä edistää resurssien tarkoituksen mukaista kohdentamista riskiperusteisesti.

Raportit yksikköön tehdyistä arviointi- ja ohjauskäynneistä viedään tiedoksi lautakuntaan ja otetaan huomioon valvonnan kehittämistyössä. Aluehallintovirasto tuo myös järjestämissään koulutuksissa tietoonsa tulleita hyviä käytänteitä muiden valvontayksiköisen tietoon.

1.2.2. Viranomaisyhteistyö

Hallintolain mukaan viranomaisten on autettava toisiaan sekä pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät edellyttävät jatkuvaa vuoropuhelua ja yhteistyötä eri viranomaisten (mm. rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, työsuojelu, pelastuslaitos, verohallinto, poliisi, maankäyttö, ELY-keskus) kesken.

Ympäristöterveydenhuollon siirryttyä alueellisiin yksiköihin on yhteydenpito ja vuoropuhelu peruskunnan viranomaisten kanssa entistäkin tärkeämpää. Yhteistyötä onkin tehtävä niin varautumiseen kuin toimijoiden valvontaan (luvat, ilmoitukset ja muu valvonta) liittyen. Valvontaohjelmassa linjataan, että yhteistyötä on tarpeen edelleen kehittää myös valvontayksiköiden välillä.

Ympäristötoimi on tehnyt aktiivista ja hedelmällistä yhteistyötä lähialueiden ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden kanssa jo vuosia. Tätä työtä jatketaan ja kehitetään edelleen valvontakauden aikana. Yhteistyömuotoja ovat mm. säännölliset tapaamiset niin tarkastajien, eläinlääkärien kuin terveysvalvonnan johtajienkin kesken sekä yhteiset koulutus- ja työohjaus- ja keskustelutilaisuudet.

Samoin viranomaisyhteistyötä muiden kunnallisten ja alueellisten viranomaisten kanssa on tehostettu jo edellisellä valvontaohjelmakaudella ja sitä kehitetään edelleen. Vuoden 2020 aikana laaditaan erillinen viranomaisyhteistyön kehittämissuunnitelma vuosille 2021 – 2024. Tuossa suunnitelmassa pyritään tunnistamaan valvonnan rajapinnat eri viranomaisten kesken ja luomaan menettelyt säännöllisen ja menestyksekkään yhteistyön tekemiseksi. Yhteistarkastuksia eri viranomaisten kanssa tehdään aina kun se on järkevää ja mahdollista.

1.2.3. Yhteistyö toimijoiden kanssa

Ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen edellyttää toimijoilta paljon osaamista. Viranomaisten on neuvottava, ohjattava ja ohjeistettava toimijoita mm. lainsäädäntöön ja sen tulkintaan liittyvissä asioissa. On myös suotavaa antaa toimijoille vaikuttamismahdollisuuksia silloin kuin se on mahdollista. Valtakunnallisen valvontaohjelman yhtenä painopistealueena on yhteistyön vahvistaminen toimijoiden kanssa.

Valvontaohjelmassa mm. ehdotetaan, että valvonta voisi järjestää keskustelutilaisuuksia tai hyödyntää sähköisiä alustoja yhteistyössä toimijoiden kanssa. Samoin sosiaalisen median mahdollisuuksia voisi käyttää entistä laajemmin hyväksi. Tiedonkulun painopistettä tulisi siirtää aikaisemmasta melko yksisuuntaisesta mallista entistä vuorovaikutteisempaan ja keskustelelevampaan malliin. Erityisesti yhteistyötä on vahvistettava niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaan kuuluu oleellisena osana toimijoiden neuvonta ja ohjaus. Tätä tehdään niin suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä kuin yleisen neuvonnan keinoin. Tällä ohjelmakaudella painopisteenä olevaa yhteistyötä toimijoiden kanssa pyritään toteuttamaan paikallisesti mm. järjestämällä toimijoille mahdollisuuksien mukaan vielä aiempaa enemmän opastusta ja neuvontaa esimerkiksi neuvontaprojektien ja koulutustilaisuuksien muodossa. Ohjelmakauden aikana kartoitetaan alueen toimijoita, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Sosiaalisen median käyttöä tiedon jakamisessa pyritään hyödyntämään entistä monipuolisemmin ja toimijoiden tarpeita ja ajatuksia valvonnasta on tarkoitus selvittää valvontakauden loppupuolella esimerkiksi lyhyiden kyselyjen avulla.

1.2.4. Varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä veloitetaan viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelma varautumisesta häiriötilanteisiin. Terveysturvajelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisella on lainsäädännön perusteella velvollisuus toimia epäiltäessä terveyshaittaa ja vastaavasti eläintautiviranomaisella epäiltäessä vastustettavaa eläintautia.

Ohjelmakauden aikana ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaa uudistetaan ja samalla valmiussuunnitelman sisältöä ja toimintatapoja häiriötilanteissa harmonisoidaan Lappeenrannan seudun ympäristötoimen kanssa. Valmiussuunnitelmaan myös lisätään vuosittainen harjoittelusuunnitelma sekä ohjeistus häiriötilanteiden jälkiarviointiin. Harjoittelusuunnitelmassa huomioidaan erityisesti yhteistyökunnat ja muut yhteistyökumppanit ja niiden osallistuminen harjoituksiin.

Laajempiin valtakunnallisiin tai alueellisiin valmiusharjoituksiin ympäristöterveydenhuolto osallistuu mahdollisuuksien mukaan. Lyhyitä harjoituksia järjestetään myös itse.

Yhteistyökuntien kanssa pidettävissä neuvotteluissa varmistaudutaan siitä, että kunnan valmiussuunnitelmissa on ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaosuus. Tämän lisäksi ympäristöterveydenhuolto osallistuu omalta osaltaan kuntien järjestämiin häiriötilanneharjoituksiin.

Valvontaohjelmakaudella epidemiaselvitystyöryhmän valmiutta, yhteistyömuotoja ja menettelytapoja kehitetään edelleen.

1.3. Valvontaohjelmakauden muut painopisteet

Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa on vuonna 2019 otettu käyttöön LaatuNet-laadunhallintajärjestelmä yhdessä Imatran seudun ympäristötoimen kanssa. Järjestelmän käytön vakiinnuttaminen ja menettelyjen yhdenmukaistaminen vaativat ohjelmakaudella runsaasti resursseja.

Vuonna 2019 käyttöön otetussa valtakunnallisessa valvontatietojärjestelmässä (VATI) on vielä paljon puutteita, mikä aiheuttaa ohjelmakaudella edelleen ongelmia. Valvontaohjelmakaudella on varattava resursseja järjestelmän uusien ominaisuuksien haltuunottoon ja käytön valtakunnalliseen ja paikalliseen harmonisoimiseen.

2. LAPPEENRANNAN SEUDUN YMPÄRISTÖTOIMEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON TULOSALUE

2.1. Toimialue

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toimialue käsittää ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävien sekä kunnallisten eläinlääkäripalvelujen osalta Lappeenrannan kaupungin, Lemin, Luumäen, Savitaipaleen ja Taipalsaaren kunnat.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen isäntäkuntana on Lappeenrannan kaupunki ja ympäristötoimi toimii osana kaupunkikehitys- ja elinvoimatoimialaa.

2.2. Valvonnan voimavarat

2.2.1. Henkilöstö ja henkilöstön osaamisen varmistaminen

Ympäristöterveydenhuollon tärkein voimavara on henkilöstö. Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa on ympäristöterveydenhuollon palveluyksikössä useita terveystarkastajan virkoja, hygieenikko-, valvonta- ja seutueläinlääkäriin virat, useita kunnaneläinlääkäriin virkoja ja vastaanottoavustajan toimi. Palveluyksikköä johtaa terveysvalvonnan johtaja. Tukipalveluista vastaa Lappeenrannan kaupungin konsernihallinto 1.1.2020 alkaen. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen vastuualuetta johtaa ympäristöjohtaja. Tarkemmin henkilöstön lukumääriä on selvitetty liitteessä 2.

Pääperiaatteena sijaistusten osalta on, että terveystarkastajille pyritään järjestämään viransijainen yli kahden viikon mittaisille viranhaltijoiden poissaoloille – periaatetta toteutetaan kuitenkin soveltaen ko. viranhaltijan tehtäväkuvauksen ja tiimin työtilanteen perusteella. Tätä lyhyempien poissaolojen ajan viranhaltijat toimivat toistensa sijaisina ennalta sovitun työnjaon mukaisesti. Praktikkoeläinlääkäreille pyritään mahdollisuuksien mukaan, sijaistilanteesta riippuen, järjestämään ulkopuoliset sijaiset. Seutueläinlääkäriin hallinnollisten tehtävien osalta sijaisuuksista on sovittu vakinaisten viranhaltijoiden kesken, samoin terveysvalvonnan johtajan tehtävien osalta.

Ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavaroja sekä niiden jakautumista eri valvonnan toimialoille selvitetään tarkemmin vuosittain päivitettävissä liitteissä. Vakinaisen henkilöstön ja sijaisten lisäksi ympäristöterveydenhuollossa on ajoittain erilaisia harjoittelijoita/tukityöllistettyjä.

Voimavarojen laskennassa käytetään henkilötyövuosia ja henkilötyöpäiviä. Yksi henkilötyövuosi (htv) on 220 henkilötyöpäivää (htpv) ja yksi henkilötyöpäivä on laskennallisesti 7,5 tuntia.

2.2.1.1 Toimivallan siirto

Toimialueen kunnat ovat sopimusperusteisesti siirtäneet ympäristöterveydenhuollon osalta kuntien tehtävät Lappeenrannan kaupungille. Kaupunginvaltuusto on hallintosäännöllä määritellyt lupalautakunnan ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaiseksi viranomaiseksi.

Lupalautakunta on laajalti delegoinut ympäristöterveydenhuollon erityislakien mukaista toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille toimintasäännöllä 20.6.2017 § 5 ja sen myöhemmillä muutoksilla. Lupalautakunta päättää edelleen mm. valvontasuunnitelmista, valvonnan taksoista sekä osasta pakkokeinopäätöksistä. Viranhaltijoille on delegoitu mm. tarkastus- ja näytteenotto-oikeus, ilmoitusten vastaanotto- ja käsittelyoikeus, erilaiset hyväksymispäätökset ja lausuntojen anto.

2.2.1.2 Viranhaltijoiden pätevyys ja koulutus sekä osaamisen varmistaminen

Ympäristöterveydenhuollon vakinaisten viranhaltijoiden ja sijaisten pätevyys tarkistetaan hakijan toimittamien asiakirjojen ja eläinlääkärien osalta Ruokaviraston eläinlääkärirekisterin avulla ennen virkamääräyksen antoa. Lähiesimiehet vastaavat pätevyyden varmistamisesta. Viranhaltijan tehtävänkuvauksilla varmistetaan, että kenenkään tehtäväksi ei tule pätevyyden ylittäviä tehtäviä.

Kaikilla viranhaltijoilla on toimenkuvansa edellyttämä peruskoulutus sekä kokemusta tehtävistään. Eläinlääkärien viroissa toimivien viranhaltijoiden tulee olla Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. Elintarvike- ja terveysvalvonnan valvontatehtäviä suorittavalla henkilöllä on oltava vähintään tehtävään soveltuva korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto.

Kouluttautuminen ja osaamisen muu ylläpito on merkittävä osa työtä ja oleellista kaikille viranhaltijoille. Varsinaisten koulutusten lisäksi ammattitaidon edistämiseen kuuluvat keskusviranomaisten työnohjauspäivät, malliasiakirjoihin ja menettelytapaohjeisiin perehtyminen esim. LaatuNet - laatujärjestelmässä ja muu omaehtoinen pätevyyden lisääminen. Nykyaikaiset menetelmät ja käytössä olevat tietohallinnon laitteet/ohjelmat mahdollistavat erilaiseen koulutukseen osallistumisen aiempaa helpommin omalta työpisteeltä/omissa toimitiloissa. Mm. valvontatietojärjestelmä VATIn säännölliset koulutukset/kyselytilaisuudet jatkuvat ainakin valvontasuunnitelmakauden alussa. Viranhaltijat ovat jakaneet osallistumistaan Ruokaviraston eri valvontaverkostoihin sekä valvontaverkoston koulutustilaisuuksiin ja tuovat näistä tietoa koko työtiimin käyttöön. Lainsäädännön, uusien valvontasektorien/kohdetyyppien valvonnasta ja valvonnan uusista menetelmistä tarvitaan koulutusta koko ajan. Häiriötilanteiden hallinnan osaaminen on tarpeen jokaiselle viranhaltijalle.

Talousarviossa on varauduttu vakinaisen henkilökunnan vuosittaiseen täydennyskoulutukseen. Henkilöstön välisellä tiedonkululla (viestimet ja yhteiset kokoukset) varmistetaan, että jokaisella on riittävä tietämys oikeista toimintatavoista. Koulutuksissa saatua tietoa jaetaan aktiivisesti työyhteisön sisällä, mm. koulutusmateriaalit ovat kaikkien luettavissa. Toimialakohtaisista suunnitelmista voi todeta, että henkilöstön

ammattitaidon ylläpitoon mm. ohjeiden ja lainsäädäntöön tutustumiseen on varattu työaika.

2.2.2. Tilat ja laitteet

Ympäristöterveysvalvonnan toimistotilat sijaitsevat Pohjolankadulla Lappeenrannassa kahdessa kerroksessa. Sivutoimipisteitä on suunnitelman laadinnan aikaan Lemillä, Luumäellä, Savitaipaleella ja Taipalsaarella. Sivutoimipisteissä on ns. kuntapäivystys joka toinen viikko, mutta tilat ovat valvonnan käytettävissä mm. asiakastapaamisia varten muulloinkin.

Valvonnan käytettävissä on ns. peruslaitteistoa, jota voidaan käyttää tarkastuksen suorittamisessa apuna. Tarvittaessa laajempia olosuhdeselvityksiä toimijoita ohjataan käyttämään ulkopuolisia, hyväksytyjä asiantuntijoita.

Ajanmukaiset tietohallinnon laitteet ohjelmineen sekä tietoliikenne- ja puhelinyhteydet on järjestetty kaikille viranhaltijoille.

Eläinlääkäripalvelujen tuottamista varten Lappeenrannan seudun ympäristötoimella on toimitilat Lappeenrannassa, Joutsenossa, Lemillä, Luumäellä ja Savitaipaleella. Vastaanottojen koot ja varustetasot vaihtelevat. Kaikilla vastaanotoilla on perusvarustus sekä suur- että pieneläinten hoitoon. Jokaisessa seudun toimipisteessä on käytettävissä ultraäänilaitte. Lappeenrannan toimipisteessä on Lappeenrannan seudun ympäristötoimen omistama ja Savitaipaleella eläinlääkäriin oma röntgenlaitte. Lappeenrannan seudun ympäristötoimi varaa vuosittain eläinlääkintähuollon tarpeisiin varoja käyttöinstrumenttien hankkimiseen ja uusimiseen. Vuosittain pyritään varaamaan investointivaroja suurempien hankintojen toteuttamiseksi. Hankinnoilla pyritään tasapuolisesti kehittämään yhteis- ja sivuvastaanottoja.

Kaikissa eläinlääkintähuollon toimipisteissä ei ole lämmintä autotallia, kattavia sosiaalitylöitä tai toimenpidehuoneesta erillistä odotustilaa/ leikkaushuonetta. Lääkkeille löytyvät asianmukaiset säilytystilat. Valvontaeläinlääkäriä varten on suoja- ja näytteenottovarustus Lappeenrannan vastaanoton yhteydessä. Sijaisten majoittumista varten on Lappeenrannassa vastaanoton yhteydessä erillinen sijaisasunto. Yöpymismahdollisuus löytyy myös kolmesta sivutoimipisteestä.

Lupalautakunta päättää asiakaspalveluajaoista ja toimipisteistä. Viiden vuoden suunnitelmakauden aikana uusia toimintamalleja ympäristötoimen ja kuntien väliseen vuorovaikutukseen pohdittaneen myös toisen tyyppisillä käytännöillä, joten toimipisteiden määrässä voi tapahtua muutoksia. Toimitilojen kokonaistarvetta lienee tarpeen arvioida muutenkin suunnitelmakauden aikana lukuisten mahdollisten toimintaympäristön muutosten vuoksi.

2.3. Tiedonhallinta

2.3.1. Yksikön omat järjestelmät

Lappeenrannan kaupungilla on käytössään sähköinen arkistointi. Sähköisen arkistoinnin järjestelmään MFilesiin tallennetaan ne viranomaisen asiakirjat, joita ei suoraan hallinnoida VATIn kautta. MFiles on kattava asiakirjojen hallinta ja arkistointijärjestelmä, jonka kautta mm. tehdään viranomaispäätökset ja hoidetaan kokoushallinta.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa on käytössä edelleen aiemmin käytetty valvontatietojärjestelmä Digia Oy:n Tarkastaja-ohjelma, johon kirjataan eläinten hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen viranomaistoimet. Tarkastaja-ohjelmaa käytetään myös vanhojen valvontatietojen hakuun kaikilla ympäristöterveyden valvonnan valvonta-aloilla.

Laadunhallintaa varten ympäristötoimeen on hankittu lisenssi LaatuNet-järjestelmään.

Henkilöstön koulutustietoja hallinnoidaan Personec F ESS – järjestelmällä.

Lappeenrannan kaupungin palautejärjestelmä on tarkoitettu asiakkaille, jotka voivat antaa palautetta ja tehdä ehdotuksia kaupungille.

Kaikissa palvelupisteissä olevat tietokoneet on liitetty Lappeenrannan kaupungin tietoverkkoon. Tietohallinnon palvelut kaupunki ostaa Meita Oy:ltä (Meidän It ja talous Oy). Tietohallinnon palveluihin sisältyvät myös varmuuskopiointi ja tietoturvajärjestelmät.

2.3.2 Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät

Ajanvarausjärjestelmää ja omaa tietokonepohjaista potilaskortistoa kukin eläinlääkäri ylläpitää itse eläinlääkärikohtaisilla potilasohjelmilla (Provet WIN). Yhteisvastaanotolla on kolmen eläinlääkärin ja vastaanottoapulaisen yhteiskäytössä klinikkaohjelma Provet Net. Ohjelmistotuki eläinlääkäriohjelmiin tulee ohjelmaa ylläpitävältä Finnish net Solutions-firmalta. Teknisen tuen sähköiseen toimintaympäristöön tarjoaa Meita Oy.

2.3.3 Valtakunnalliset tietojärjestelmät

3.7.3.1. VATI

Valvontayksikkö käyttää valtakunnallista valvontatietojärjestelmä VATIa, jolla hallitaan elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakka- sekä lääkelain mukaisten kohteiden rekisteriä. VATIin kirjataan tehdyt valvontatoimenpiteet ja linkitetään valvonta-asiakirjat, se toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. Järjestelmä hallinnoi kohdetietoja, kohteen suoritteita, todistuksia, hakemuksia, lupia, päätöksiä, työjonoa ja yhteydenottoja.

VATIa on tarkoitus kehittää keskusviranomaisen toimesta edelleen ja pyrkimyksenä on, että VATI toimisi jatkossa toiminnanohjaus-, valvontatoimi- ja raportointiratkaisuna viranomaisille. VATIn käyttöönotto v. 2019 oli haastavaa ohjelmasta johtuvista syistä eivätkä sen toiminallisuudet ole käytössä tarvittavalla laajuudella ainakaan valvontasuunnitelmakauden alkupuolella. Valvonnan suunnitteluun ja raportointiin on käytettävä yksikön omia excel-taulukoita ym. materiaalia.

Tietojärjestelmä vaikuttaa merkittävästi valvontaviranomaisen toimintaympäristöön, sillä vikatilanteet ja kehittämistyö vievät aikaa lainsäädännön toimeenpanolta ja valvonnalta. VATIn käyttöön on varattava edelleen normaalia enemmän resurssia.

3.7.3.2. VYHA

VYHA on ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä. Keskusviranomainen käyttää VYHA-järjestelmää valvontaa ja valvontayksikköä koskevien

tietojen keräämiseen. Tällaisia ovat mm. henkilöstöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteutumisen sanallinen arvio.

VYHAN tiedot on pidettävä ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta kunnissa voidaan osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta. Raportoinnin edistämistä vaikeuttaa ainakin valvontasuunnitelmakauden alkupuolella VATIn heikkoudet raportointityökaluna.

3.7.3.4. Tupakkatuotteiden myyntiluparekisteri

Valvira ja kunnat pitävät tupakkalaissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tupakkatuotteiden vähittäismyynnin luparekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty vähittäismyyntilupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Valvira huolehtii luparekisterin ylläpidosta sekä toimii samalla lupajärjestelmän rekisteriviranomaisena.

3.7.3.5. Valvonnan viranomaisestrangit

Valvonnan viranomaisestrangit on Ruokavirastolla ja Valviralla. Nämä ovat vain viranomaisille suunnattuja, suljettuja verkkopalveluita, jotka tehostavat toimialan viranomaisten välistä viestintää.

3.7.3.6. Eläinlääkintähuollon valtakunnalliset tietojärjestelmät

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät ELVI ja ELTE

ELVI eli eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä sisältää AVI:n toteuttaman eläinsuojelun otantavalvonnan maataloilla. Lisäksi järjestelmä sisältää eläinsuojelun kuljetustarkastukset, joista vastaavat AVIt ja tarkastuseläinlääkärit. Kunnaneläinlääkärien vastuulla olevia eläinsuojelutarkastuksia varten aloitetaan tietojärjestelmän rakentaminen v. 2020. ELTE eli eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa. Järjestelmä tulee käyttöön asteittain vv. 2020-2023 välillä. ELTE:ssä tulee olemaan osiot eläintautitapausten ja – epidemioiden hallintaan, eläintautien terveystarkastukseen (esim. salmonellavalvonta), eläinten lääkitsemisen valvontaan sekä mikrobilääkkeiden käytön tiedonkeruuseen.

TRACES (*Trade Control and Expert System*) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä ja valvontaa EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

Kartturi –sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja alueen eläintenpitopaikoista.

Rokotusrekisteri on pääasiassa nautojen, lampaiden ja vuohien rokotusrekisteri, jolla voidaan hallinnoida viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja muun muassa mahdollisen sinikielitautiepidemian aikana.

Vuonna 2006 käynnistetyn *eläintietojärjestelmän* kehittämishankkeen tavoitteena on luoda yhdenmukainen tietokanta, johon eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja jonka tiedot ovat järkevästi eläinten pitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytettävissä. Yleisen eläinrekisterin tietoja hyödynnetään mm. eläintautien torjunnassa ja maatalouden tukihallinnon palveluissa. Sen ensimmäinen osio, *lammas- ja vuohirekisteri*, otettiin käyttöön vuonna 2008. Sikarekisteri siirrettiin osaksi eläintietojärjestelmää lokakuussa 2011. Eläintietojärjestelmän määrittelyissä otettiin huomioon jo osaltaan hevoset, naudat ja siipikarja, jotka toteutetaan tulevina vuosina. Yleiseen eläinrekisteriin on myös tehty rajapintapalveluja sidosryhmien tietojen siirtoa varten.

Nautarekisterissä eläimen yksilötietoihin luetaan eläimen EU-tunnus, syntymäaika, pitopaikkatiedot, rotu, sukupuoli, omistajatiedot jne. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset nautarekisteriin. Nautarekisterin avoin rajapinta (NAVRA) on avattu vuonna 2007. Sen avulla hävityslaitokset pystyvät tekemään hävitysilmoituksia keräämistään naudoista, joten jokaisen naudun jäljitettävyyden varmistetaan. Myös nautarekisteri tullaan siirtämään osaksi eläintietojärjestelmää vuoteen 2021 mennessä.

ID-valvonta sovellusta käytetään eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevan valvonnan tietojen ylläpitoon. ID-valvonta sovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Ruokavirastossa ja MMM:ssä. ID-valvontasovellus uudistetaan vuoteen 2020 mennessä, jolloin otetaan käyttöön eläinvalvontasovellus (ELVA)

Eläintenpitäjärekisteri-sovellus on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien rekisteröintiin tarkoitettu sovellus. Kunnan maaseutuviranomaisen käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläinten pitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat. Hevosten pitäjät ovat seuraava rekisteriin tehtävä täydennys.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat ovat käytettävissä Kartturissa.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n omistama ja ylläpitämä selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon toimenpiteet niiltä lypsykarja- ja naudanlihantuotantotiloilta, jotka solmivat terveydenhuoltosopimuksen. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä on selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Rekisteriä ylläpitää ETT ry. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystietojärjestelmät yhdeksi keskitetyksi kansalliseksi rekisteriksi.

2.4. Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestinnän tarkoituksena on kertoa valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja lisätä ympäristöterveydenhuollon tunnettavuutta. Keskusviranomaiset tiedottavat valvontaan liittyvistä asioista omalta osaltaan. Tätä viestiä voidaan paikallisesti vahvistaa ja jakaa edelleen. Aktiivisella tiedottamisella häiriötilanteissa varmistetaan turvallisuuden ja terveyden kannalta tärkeän tiedon jakaminen.

Ympäristötoimen tiedottaminen on avointa ja aktiivista ja osa kunkin virkamiehen tavanomaista työtä. Tiedottaminen perustuu täsmälliseen, virheettömään ja perusteltuun tietoon. Tiedottamisessa pyritään avoimeen vuorovaikutukseen kuntalaisten ja tiedotusvälineiden edustajien välillä. Tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti eikä tiedon saamista rajoiteta enempää kuin tiedon suojan tarve edellyttää. Julkinen tieto annetaan mahdollisimman pian. Lappeenrannan seudun ympäristötoimella on koko ympäristötoimen yhteinen viestintäsuunnitelma/tiedotusohje. Häiriöviestinnästä on oma suunnitelmansa.

Päävastuu viestinnästä on siellä, missä on johtamisvastuu. Tiedotusvastuuta Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa koordinoi ympäristöjohtaja. Hän vastaa myös erityisesti laajojen koko toimialaa koskevien asioiden tiedottamisesta.

Palvelu- ja toimintayksiköiden esimiehet vastaavat oman alueensa tiedottamisesta ja jakavat tiedotustehtävät edelleen organisaatiossaan. Asiaa valmisteleva viranhaltija tiedottaa valmisteltavan asian tai valvontakohteensa asian sisällöstä, ellei esimies muuta määrää.

Tiedottaessaan henkilö toimii aina virkamiehenä tai toimialan työntekijänä, ei luottamus- tai muuna yksityishenkilönä. Mielipidekin esitetään aina virkamiehen/työntekijän mielipiteenä. Jokaisella työntekijällä on oikeus oman henkilökohtaisen mielipiteensä esittämiseen, mutta sitä ei tule tehdä työtehtäviin liittyvän tiedottamisen yhteydessä.

2.4.1. Sisäinen viestintä

Sisäisen viestinnän tavoitteena on, että tarvittava tieto tavoittaa asianmukaiset henkilöt viivytyksettä. Sisäisestä viestinnästä on jokainen yksikön jäsen osaltaan vastuussa. Sisäistä viestintää leimaa avoimuus, viestintä on suoraa, aitoa ja tapahtuu toista kunnioittaen.

Sisäisen viestinnän keinoina ovat palaverit (säännölliset ja tarpeen mukaan), sähköposti, puhelimet ja henkilökohtainen kommunikointi. Lappeenrannan kaupungin intranet Wintra poistuu käytöstä v. 2020 aikana ja tilalle tulee o365 –paketin myötä Teams sisäiseen viestintään.

2.4.2. Ulkoinen viestintä

Asiakasviestintä on oikeaa ja ajantasaista. Viesteihin pyritään vastaamaan viivytyksettä. Ulkoisen viestinnän välineitä ovat tiedote, kuulutukset, tiedotustilaisuudet, haastattelut, verkkoviestintä, tiedotuslehdet/esitteet, asukastilaisuudet sekä välitön palveluviestintä. Välitöntä palveluviestintää ovat puhelinkeskustelut, henkilökohtaiset tapaamiset ja sähköpostiviestintä, Lappeenrannan seudun ympäristötoimella on valmis tiedotejakelu-luettelo, jota tukipalveluyksikkö ylläpitää.

Valvontasuunnitelmakauden aikana pyritään aktiivisesti viestimään kuntalaisille toteutetuista valvontaprojekteista, vuosittaisista valvontatiedoista ja muista ajankohtaisista valvonnan asioista. Mahdollisesti muuttuvista yhteystiedoista viestitään aktiivisesti. Viestintäkanavia ovat

- Lappeenrannan kaupungin/Lappeenrannan seudun ympäristötoimen internet-sivut
- sosiaalisen median välineet – toistaiseksi käytössä on vain facebook, mutta suunnitelmakauden aikana otetaan käyttöön muitakin kanavia
- tiedotusvälineet, joille laaditaan tiedotteita ja tarvittaessa julkaistaan ilmoituksia
- kuntien asukaslehdet
- Lupalautakunnan esityslistat, jotka julkaistaan Lappeenrannan kaupungin internet-sivuilla
- Lappeenrannan seudun ympäristötoimen esitteet

Lähialueen muiden viranhaltijoiden kanssa pidetään säännöllisiä tapaamisia (mm. asumisterveyden tai elintarvikevalvonnan viranhaltijoiden tapaamiset, terveysvalvonnan johtajien tapaamiset) ja yhteistyötä tehdään jatkuvasti.

Ympäristöterveydenhuollolla on edustus Etelä-Karjalan alueella toimivassa viestinnän yhteistyöverkostossa EKTurva viestinnässä. EKTurva viestintä koostuu maakunnan keskeisten toimijoiden viestinnän edustajista, mukana on viestijöitä eri viranomaisista, alueen suurimmista toimijoista ja tiedotusvälineistä. Ryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa ja viestittää toisille ajankohtaisista tapahtumista, järjestää viestinnän koulutusta sekä laatii ohjeistusta (mm. viestinnän toimenpidekortit).

Yhteydet peruskuntiin säilytetään aktiivisella viestinnällä.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi tiedottaa toiminnastaan aktiivisesti.

2.5. Häiriötilanteisiin varautuminen

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen valmiussuunnitelma on osa Lappeenrannan kaupungin valmiussuunnitelmaa. Ympäristötoimella on kuitenkin oma häiriötilannesuunnitelmansa, jossa on tarkemmin selvitetty varautumista eri häiriötilanteisiin. Häiriötilannesuunnitelmaa uudistetaan valvontasuunnitelmakauden aikana ja pyrkimyksenä on suunnitelman parempi yhteensovittaminen muiden toimijoiden kanssa.

Ympäristötoimi on edustettuna koko maakunnan foorumissa, EKTURVAssa, edustajana ryhmässä on ympäristöjohtaja. EKTURVAN alaryhmässä, LPRTurva sihteeristössä on edustus ympäristöterveydenhuollolla. LPRTurva sihteeristö koostuu Lappeenrannan kaupungin eri toimijoista. Ryhmä lisää tunnettavuutta ja ryhmän toimintatapana on rakentaa erilaisia harjoituksia kirjoituspöytäharjoituksina.

Ympäristötoimi osallistuu aktiivisesti erilaisiin alueellisiin ja valtakunnallisiin harjoituksiin. Häiriötilanteisiin varautumisen suunnittelua valvontasuunnitelmakauden aikana on tarkemmin avattu painopistealueiden kohdalla.

2.5.1. Kunnan elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmään kuuluu jäseniä Lappeenrannan seudun ympäristötoimesta, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteistä sekä seudun alueen kuntien vesihuollosta vastaavat. Selvitystyöryhmän puheenjohtajana toimii terveysvalvonnan johtaja. Selvitystyöryhmän jäsenten yhteystiedot löytyvät häiriötilannemapista ja ympäristötoimen verkkoasemalta.

2.6. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Valvonta tukeutuu pääosin Saimaan vesi- ja ympäristötutkimuksen laboratorioon. Laboratorio tutkituttaa osan analyysistä alihankintana. Alihankintalaboratorioita ovat KVVY Tutkimus Oy, Eurofins ja Metropolilab. Laboratoriot ovat akkreditoituja ja EVIRAn/Ruokaviraston hyväksymiä. Yhteistyölaboratoriona toimii myös Työterveyslaitoksen laboratorio, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen laboratorio, Ruokaviraston laboratorio ja tullilaboratorio sekä STUK:in laboratorio.

Suurin osa Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueen eläinlääkintähuollon eläinperäisistä näytteistä tutkitaan seudun ulkopuolisissa laboratorioissa. Eläinlääkärit viljelevät yksittäisiä bakteerinäytteitä vastaanoton varustetason mukaan (esim. Uricult-virtsanviljelyt) ja tekevät tarvittaessa raadonnavauksia. Alueen lypsytilojen maitonäytteet menevät suoraan tiloilta tutkittavaksi Tuottajain Maidon laboratorioihin tai ne lähetetään postitse Finzymes- tai muuhun vastaavaan laboratorioon. Erite-, kudos-, raato- ja muut näytteet hoitava eläinlääkäri lähettää valintansa mukaan koti- tai ulkomaiseen laboratorioon tutkittavaksi.

3. TOIMINTA VALVONTAOHJELMAKAUDELLE 2020 – 2024

3.1. Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallisella valvonnalla tarkoitetaan sellaista valvontatoimintaa mikä voidaan näytteidenoton, tarkastuksien tai muiden toimenpiteisen osalta suunnitella etukäteen. Suunnitelmallisesta, toimielimen hyväksymässä valvontasuunnitelmassa esitetystä, valvonnasta voidaan myös periä maksu. Luvussa 3 kerrotaan suunnitelmallisen valvonnan pääperiaatteet ja tarkempi, sektorikohtainen suunnitelmallinen valvonta kuvataan luvussa 5.

3.1.1 Riskinarviointi ja valvonnan tehokas kohdentaminen

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu keskusvirastojen valvontaohjelmissaan asettamat valvontakohdetyypikohtaiset riskinarviointit, mutta niitä on täydennetty paikallisen ja kohdekohtaisen riskinarvioinnin avulla.

Riskinarvioinnissa on otettu huomioon mm.:

- toiminnan luonne ja laajuus
- mahdollisen terveysvaaran todennäköisyys ja vakavuus
- mahdolliselle vaaralle altistuvien määrä
- kohteessa aiemmilla tarkastuksilla tehdyt havainnot
- kohteen omavalvonnan toimivuus

Toimialakohtaisissa suunnitelmissa ilmenee tarkemmin kohdekohtaisen riskinarvioinnin toteuttamistapa ja sen vaikutus valvontaan. Myös riskinarviointiin vaikuttavia tekijöitä on selvitetty tarkemmin kunkin valvonnan toimialan osalta.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen valvontasuunnitelma vuosille 2020 – 2024 on laadittu riskiperusteisesti kunkin kohteen yksilöllisen valvontatarpeen mukaan. Valvontaa on kevennetty, mikäli toiminnanharjoittajan on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti. Toisaalta valvontaa on saatettu lisätä jos riskinarvioinnissa on havaittu, että toiminnassa on seikkoja jotka aiheuttavat keskimääräistä enemmän valvontatarvetta. Riskinarvioinnin tekijä kirjaa aina perustelut valvonnan keventämiselle tai lisäämiselle kohteen tarkastussuunnitelmaan.

Jotta valvontaa voitaisiin yksikössä kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti, on sitä jatkuvasti arvioitava ja mietittävä keinoja joilla valvonnan tehokkuus paranee. Osa tätä on

esimerkiksi uusien toimintamuotojen tunnistaminen ja hyödyntäminen. Tähän liittyen merkittäviä keinoja ovat valvontaohjelmakauden painopisteiksikin asetetut vuoropuhelu toimijoiden ja muiden viranomaisten kesken sekä yhteistarkastukset. Resurssien tehokkaan hyödyntämisen kannalta tällä voi olla vaikutusta säännönmukaisen valvonnan toteutumiseen.

Tarkastukset priorisoidaan aina riskinarvion mukaan, erityisesti silloin, kun valvonnan resurssit eivät syystä tai toisesta riitä kaikkien suunniteltujen tarkastusten tekemiseen. Valvontaa suunnataan ensisijaisesti aina niihin kohteisiin, joissa sille riskinarvioinnin perusteella on eniten tarvetta.

3.1.2 Valvontakohteiden/valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Valvontasuunnitelmassa noudatetaan pääosin valtakunnallisissa valvontaohjelmissa tai keskusvirastojen mahdollisissa riskinarviointiohjeissa mainittuja tarkastustiheyksiä. Kohdekohtaisesti tarkastustiheyttä voidaan riskinarvioinnin perusteella lisätä tai vähentää valvontaohjelmassa määrittelystä. Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden tarkastustiheys määräytyy siis kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella, ei käytössä olevien resurssien mukaan. Tämä saattaa aiheuttaa haasteita valvontasuunnitelman toteutumiselle.

Valvontasuunnitelmakauden aikana valvontakohteista poistuu ja/tai uusia kohteita syntyy, riskinarviointia tehdään jatkuvasti. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintavuoden aikana suunnitelmaan voidaan lisätä uusia kohteita tai siitä vastaavasti poistaa kohteita jos kohteen toiminta on loppunut. Myös kohteen tarkastustiheyttä voidaan muuttaa, mikäli riskinarvioinnissa tulee esiin tarkastustarpeeseen liittyviä seikkoja.

3.1.3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastus on oleellinen osa kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuuden selvittämistä. Tarkastukset ovat hyvin suunniteltuina ja toteutettuina oleellinen osa vaikuttavaa valvontaa ja tekevät viranomaisten toimintaa näkyväksi, mikä vahvistaa kansalaisten ja toiminnanharjoittajien luottamusta valvonnan toimivuuteen. Tarkastukset myös antavat toiminnanharjoittajille tilaisuuden saada viranomaisilta ohjausta ja neuvontaa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Osaan kohteista tehdään tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella, esim. elintarvikevalvonnan yhteydessä suoritetaan tupakkavalvonnan mukainen tarkastus. Tarkastuksen sisältöä on kuvailtu tarkemmin sektorikohtaisissa osioissa, liitteissä sekä LaatuNet laadunhallintajärjestelmässä. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, johon tarkastetut asiat ja tarkastuksen lakiperusteet kirjataan.

Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osan alueen tarkastuksen. Kohteen ja kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimista varten voidaan tarkastusten yhteydessä ottaa näytteitä sekä tehdä mittauksia. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin, tuotteisiin tai eläimiin.

Mikäli valvottavassa kohteessa todetaan puutteita tai toiminta ei ole määräysten mukaista, annetaan ohjausta ja neuvontaa ja tarvittaessa kehotuksia tai määräyksiä. Kehotusten tai määräysten toteutumista valvotaan tarvittaessa uusintatarkastuksella. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Valvontakohteen tarkastukseen keskimääräisesti kuluvan ajan arvioinnissa otetaan huomioon tarkastuksen valvontakohdetyyppi, kohteen valvontahistoria, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen ja kirjaukset asianhallintajärjestelmään. Tarkastukseen keskimääräisesti kuluvaa aikaa on tarkemmin arvioitu toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Resurssien laskennassa huomioidaan lisäksi matkoihin kuluva aika.

Valvontasuunnitelmaan on kirjattu suunnitellut tarkastukset ja niiden sisältö kohdetyyppikohtaisesti. Nämä toimialakohtaiset, vuosittain päivitettävät suunnitelmat ovat tämän valvontasuunnitelman liitteinä.

3.2. Suunnitelman ulkopuolinen valvonta ja muu valvontaa tukeva työ

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi suorittaa suunnitelmallisen valvonnan lisäksi runsaasti suunnitelman ulkopuolista valvontaa ja erilaisia muita hallinnollisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on elinympäristön ja yksilön terveyden ja turvallisuuden edistäminen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen.

Tällaista ei-suunnitelmallista valvontaa tai hallinnollisia toimenpiteitä ovat mm.:

- Ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niistä mahdollisesti tehtävät päätökset
- yhteydenotot ja niiden johdosta tehtävät toimenpiteet kaikilta ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimialoilta (esim. asumisterveys, huoneistot, epidemiaepäilyt, eläinsuojeluilmoitukset, kaivovesiyhteydenotot)
- toimijoiden ja kuntalaisten ohjaus ja neuvonta
- erilaisten työryhmien toimintaan osallistuminen (esim. sisäilmatyöryhmät, ruokamyrkytystyöryhmä)
- lausuntojen antaminen esimerkiksi rakennusluvista, kaavoista, ympäristöluvista ja vesihuoltolain mukaisista vapautushakemuksista
- laivahygieniatarkastukset
- tietojenkeruu ja raportointi
- laadunhallinta ja valvonnan laadun kehittäminen
- tiedottaminen ja viestintä
- kouluttautuminen (koulutukseen osallistuminen, omaehtoinen kouluttautuminen kuten lainsäädäntöön ja ohjeistukseen tutustuminen)
- häiriötilannesuunnittelu ja häiriötilanteiden harjoittelu

Ei-suunnitelmalliseen valvontaan ja muuhun hallinnolliseen/valvontaa tukevaan toimintaan kuuluu runsaasti valvonnan resursseja. Usein ei-suunnitelmallinen valvonta on tehtävä ensisijaisesti ja vasta tämän jälkeen suunnitelmallinen valvonta.

Lääkelain valvonta on pelkästään suunnitelman ulkopuolista, akuuttia valvontaa, sillä valvontaa suoritetaan myyntilupia myönnettäessä, tupakkavalvonnan yhteydessä ja yhteydenottojen perusteella. Suunnitelmallisen valvonnan vaatimus ei koske lääkelain mukaista valvontaa.

3.3. Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Lappeenrannan seudun ympäristötoimi perii toimijalta lupalautakunnan hyväksymän ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisen maksun valvontasuunnitelmaan sisällyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimuksista. Uusintatarkastukset ovat elintarvikevalvonnan osalta maksullisia, samoin terveydensuojelun valvonnassa, mikäli uusintatarkastus tehdään hallinnollisen päätöksen noudattamisen valvomiseksi. Kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastuksien maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Kuntaliitto on yleiskirjeellään (21/80/2006) ohjeistanut ympäristöterveydenhuollon maksullisuutta, maksujen suuruuden määrittämistä sekä taksojen hyväksymistä. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon taksa on tuntiperusteinen. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Poikkeuksena tästä on tupakkalain mukainen valvontamaksu, joka on veroluonteinen ja voi näin ollen ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin.

Viranomaistoiminnalle määritetään tuntihinta, joka on aina sama, riippumatta siitä, kuka viranhaltija toimenpiteen tekee. Tuntihinta tarkistetaan vuosittain ja tarvittaessa tehdään tarkistukset taksaan. Matkakustannukset sisällytetään jaettaviin yleiskustannuksiin, jolloin ne tulevat mukaan tuntihintaan, eikä matkalaskua kohdenneta suoraan toiminnanharjoittajalle. Valvontatunnin hinta määräytyy tällöin seuraavasti:

palkat sivukuluineen + vuokrat + hallinnon kustannukset+ puhelin+
matkakustannukset+ koulutuskustannukset

Valvontatunnin hinta = _____

tehollinen vuotuinen valvonta-aika tunteina (valvontahenkilöstön
vuotuinen työtuntimäärä – loma-ajat – sairauspoissaolot -
tarkastusmatkoihin käytetty aika)

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on nähtävillä ympäristötoimen internet-sivuilla.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu kuitenkin monia sellaisia viranomaistehtäviä, joista ei voida periä maksuja. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteydenottojen perusteella tapahtuvat terveyshaittaepäilyjen selvittämiset sekä ruoka- tai vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseksi tehtävät toimenpiteet. Myös viranomaisyhteistyö ja varautumiseen liittyvä yhteistyö eri tahojen kanssa on maksutonta.

Eläinlääkintähuollon järjestämisen kustannusten kattamiseksi ympäristötoimella on mahdollisuus periä eläimen omistajalta vastaanottokäynnistä ns. klinikkamaksua sekä maksua puhelinpalvelun järjestämisestä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 5. luvussa ja eläinlääkintähuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:ssä.

Kunnaneläinlääkärien maksut perustuvat kunnaneläinlääkäriin taksakorttiin.

Lisäksi Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa peritään klinikkamaksua lautakunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Myös virka-ajan ulkopuolinen päivystyspuhelin on asiakkaille maksullinen. Lappeenrannan seudun ympäristötoimi osallistuu eläinlääkärikäynnistä hyötyeläimen omistajille aiheutuviin kustannuksiin lautakunnan päätöksen mukaisesti, jolloin ympäristötoimi maksaa omavastuun ylittävät korvaukset.

Valvontaeläinlääkäriin kuluista laskutetaan aluehallintovirastoa MMM:n, Ruokaviraston ja AVIn antaman ohjeistuksen mukaisesti. Keskusvirastoja voidaan laskuttaa sellaisista tehtävistä, jotka eivät kuulu kunnan tehtäviin, mutta joita keskusvirastot pyytävät satunnaisesti tekemään. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös valvonnasta saatujen tulojen määrä ja niiden kohdentuminen.

4 VALVONTASUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

4.1. Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Valvontasuunnitelma hyväksytään lupalautakunnassa ja se toimitetaan tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Valvontasuunnitelma hyväksytään monivuotisena (2020 - 2024), mutta se tarkistetaan kuitenkin vuosittain. Valvontasuunnitelma ja sen päivitykset liitetään hyväksymisen jälkeen VYHA-järjestelmään.

4.2. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain ja laadittu toteumaraportti viedään lautakunnan hyväksyttäväksi seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Valvonnan toteumasta tehtyä arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa sekä seuraavien vuosien suunnitelmien laadinnassa. Alla olevassa taulukossa on esitetty, mitä toteuman arviointi sisältää.

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien valvontasektorien valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien paikallisten painopisteiden valvonnan toteutuminen • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä • näytteet ja analyysit • valvontaprojekteihin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyneet maksutulot valvontasektoreittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen ja tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen

Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan • valvonnan tehokkuuden toteutuminen verrattuna keskusvirastojen ohjeisiin
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (esim. Avin arviointi- ja ohjauksenkäynnit)	<ul style="list-style-type: none"> • hyvät käytännöt, poikkeamat, kehittämiskohteet ja korjaavat toimenpiteet

Eläinlääkintähuollon osalta tilastoidaan vuosittain myös eläinlääkäripalvelujen käyttöä. Raporttiin kerätään tiedot sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien sekä pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka- ja päivystysaikoina. Nämä liitetään valvontasuunnitelman arviointiin ja toimitetaan aluehallintovirastolle kerran vuodessa.

Myös talousarvion seurannan ja kuntien välisen laskutuksen yhteydessä kerätään tietoa kunnaneläinlääkärien tekemien sairaskäyntien sekä hoidettujen potilaiden määristä vuosittain. Valvontaeläinlääkärien tekemien eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisien tarkastuskäyntien määrää seurataan muun ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä.

Lautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelman toteuma toimitetaan VYHAN kautta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

Lisäksi valvontasuunnitelman toteutumista seurataan toteutuneiden suunnitelmallisten tarkastusten määrän osalta sektorikohtaisesti neljännesvuosittain ja tällöin havaittuihin

ongelmiin reagoidaan mahdollisuuksien mukaan. Seuranta raportoidaan lautakunnalle vähintään kerran toteutumavuoden aikana.

5. VALVONNAN TOIMIALAT

5.1. Elintarvikevalvonta

Elintarvikeketjun viranomaisvalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että toimijat noudattavat lainsäädännön vaatimuksia. Valvontaa toteutetaan myös kaupan hyvien käytäntöjen varmistamiseksi ja kuluttajien etujen suojaamiseksi. Hyvin toimiva viranomaisvalvonta auttaa toimijoita toimimaan oikein ja vahvistaa toimijoiden kilpailukykyä. Viranomaisvalvontaa ohjaavat lainsäädäntö sekä erityiset kansalliset tavoitteet ja painopisteet. Viranomaisvalvontaa on toteutettava kaikkien toimijoiden osalta säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Viranomaisvalvonnalla tarkoitetaan tarkastustoiminnan lisäksi myös muita lainsäädännön noudattamiseen tähtäviä valvontaviranomaisen toimenpiteitä, esim. neuvontaa, terveyshaittojen ennaltaehkäisyä ja näytteenottoa. Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu toimijoiden ja eri viranomaisten välillä edistää valvonnan vaikuttavuutta merkittävästi.

Elintarvikeketjun ja sen valvonnan toimintaympäristö on voimakkaassa murroksessa. Mm. ilmastonmuutos, politiikkamuutokset ja nopea teknologinen kehitys ovat muutostekijöitä, jotka vaikuttavat kuluttajiin, yrityksiin ja edelleen viranomaistoimintaan. Viranomaistoiminnan osalta on huomiota kiinnitetty erityisesti kriisivalmiuteen ja petosten torjuntaan, nk. monialatapausten valvonnallisesti tehokkaaseen hoitamiseen, uudenlaisten tuotantomuotojen ja –tapojen nopeaan kehittymiseen, riskinhallinnan uusiin haasteisiin (esim. etämyynti, ylikansalliset toimijat, ketjuyritykset) sekä asiantuntijuuteen ja asiantuntijana viestimiseen nk. kokemusasiantuntijuuden voimistuessa. Valvontasuunnitelmakaudella on odotettavissa useita merkittäviä lainsäädännön muutoksia, mm. EU:n valvonta-asetuksen muutos ja kansallisen elintarvikelain kokonaisuudistus.

Vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta on toimijoilla, joilla on velvoite seurata toimintaansa ja tuotteitaan omavalvonnassaan. Viranomaisen suorittama valvonta on

riskiperusteista. Valvontaviranomainen tekee elintarvikelain nojalla valvonnan edellyttämiä tarkastuksia paikkoihin, joissa harjoitetaan elintarvikelaissa tarkoitettua toimintaa tai joissa säilytetään elintarvikelain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Tarkastuksen yhteydessä valvontaviranomainen voi antaa määräyksiä tai kieltoja tai ryhtyä muihin elintarvikelain mukaisiin pakkotoimiin. Valvontaviranomainen voi ottaa elintarvikelain 50 §:n nojalla edellä mainituista paikoista korvauksetta valvontaa varten tarvittavia näytteitä.

5.1.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet

Elintarvikevalvonnan valtakunnallinen valvontaohjelma on muista valvontaohjelmista poiketen ainoastaan täydennetty vuodelle 2020. Vuodesta 2021 VASU laaditaan monivuotisena.

Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä on nimennyt valvonnan erityisiksi kehittämiskohteiksi seuraavat:

- Tietojärjestelmät tulee saattaa kuntoon digitalisaation mahdollisimman tehokkaaksi hyödyntämiseksi.
- Valvonnan toimeenpanon tehostamisen l. valvontasuunnitelmien toteutumisasteiden parantamisen
- Kriisivalmiuden ylläpidon ja rikollisen toiminnan torjumisen kehittämisen

Ympäristötoimi käyttää aktiivisesti käytössään olevia tietojärjestelmiä ja pyrkii edesauttamaan keskusvirastoja tietojärjestelmien kehittämistyössä. Tietojärjestelmien kuntoon saattamisessa valtionhallinnolla ja keskusviranomaisella on merkittävä rooli.

Valvonnan toimeenpanon tehostuminen edellyttää edellä mainittujen tietojärjestelmien kuntoon saattamista. Toimimattoman tietojärjestelmän kuntoon saattaminen vähentää hukkatyötä ja edesauttaa valvonnan tehostumista.

Ympäristötoimi uudistaa varautumissuunnitelmaansa suunnitelmakauden alkupuolella ja ylläpitää/kehittää suunnitelmaa jatkuvasti. Viranhaltijat kouluttautuvat lainsäädännön muuttuessa ja ympäristötoimi osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston kanssa yhteistyössä tehtävään valvontaan.

VASUssa on esitetty toimenpiteistä elintarviketurvallisuudelle vain vuodelle 2020. Painopistealueiden valvonnan toteutusta suunnitellaan tarkemmin vuosittain päivitettävässä suunnitelman osassa (liite 4).

5.1.2. Kohdetyypit

Lähes kaikki elintarvikevalvonnan kohdetyypit ovat säännöllisen, suunnitelmallisen valvonnan piirissä. Valvontakohteet tekevät Lappeenrannan seudun ympäristötoimeen elintarvikelain mukaisen hakemuksen, ilmoituksen, alkutuotannon ilmoituksen tai tiedottavat toiminnastaan valvonta-alueella. Tällöin valvontakohteet tulevat elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Elintarvikelain mukaista ilmoitusta ei tarvitse lain mukaan tehdä, kun toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä ja elintarvikealan toiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta, toimijana on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena. Nämä toiminnot eivät ole suunnitelmallisen valvonnan piirissä, mutta mikäli ko. kohteessa on syytä epäillä terveysvaaraa, voidaan sinnekin kohdistaa tarkastus ja tarvittaessa nostaa ko. kohde suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

5.1.3. Riskinarviointi ja valvontakohteiden tarkastustiheys

Elintarvikevalvonnan osalta riskinarviointi on suoritettu Ruokaviraston riskinarviointiohjeen perusteella ja valvontakohteiden tarkastustiheys on suunniteltu pääosin tämän ohjeistuksen mukaisesti. Mm. vähittäismyynnin osalta pinta-alan merkitys ei ole ollut merkitsevä, riskinarvioinnissa on otettu huomioon toiminnan laatu. Ravintoloiden osalta annosmäärän lisäksi on vaikuttanut toiminnan muu laajuus. Riskinarviointi ja sen perusteella suunniteltu tarkastustiheys on tehty valvontakohteittain. Liitteessä 4b on nähtävissä kohderyhmäkohtaiset keskimääräiset tarkastustiheydet ja suunnitellut tarkastusmäärät/kohderyhmä/vuosi.

5.1.4. Tarkastus

Tarkastukseen kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastus, tarkastusraportin laadinta ja tietojen kirjaaminen VATiin. Tarkastukset suoritetaan enimmäkseen virka-aikaan, kun kohteessa on toimintaa. Tarvittaessa tarkastuksia tehdään iltaisin ja viikonloppuisin. Tarkastuskäynnistä ei pääsääntöisesti ilmoiteta toimijalle etukäteen.

Valvontakäynneillä käytetään erilaisia valvontamenetelmiä tai –tekniikoita, kuten seuranta, tarkkailu, todentaminen, tarkastaminen ja näytteenotto. Tarkastus voi myös sisältää esimerkiksi toimistolla tapahtuvia asiakirjatarkastuksia tai toimijan /työntekijöiden haastatteluja. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja tämä kirjataan tarkastusraporttiin. Määräajan jälkeen suoritetaan maksullinen uusintatarkastus. Elintarvikelainsäädännön mukaisiin hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään, jos elintarvikealan yrittäjä ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi.

Elintarvikevalvontaa suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti. Tarkastuksen sisältö määräytyy ns. Oiva-riveillä. Osa Oiva-riveistä tarkastetaan jokaisella tarkastuskerralla ja osa harvemmin erillisen suunnitelman mukaisesti. Kunkin valvontakohteen osalta kaikki rivit tulee tarkasta kuitenkin vähintään kerran kolmessa vuodessa. Joidenkin rivien tarkastustulokset eivät näy julkisella OIVA-raportilla. Tällaisia ovat mm. sivutuotesäädösten ja kaupanormisäädösten mukaiset asiat sekä vientivalvontaan liittyvät rivit, joilla valvotaan mm. vientivaltioiden asettamien vaatimusten toteutumista.

Vuoden aikana aloittavat uudet kohteet otetaan suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja niihin tehdään riskinarvioinnin perusteella määräytyvän ajan sisään ensimmäinen tarkastus. Ensimmäinen tarkastus ja sen jälkeen mahdollisesti tehtävät tarkastukset ovat osa suunnitelmallista valvontaa ja maksullisia.

Mikäli tarkastettavassa kohteessa on tarpeen, voidaan tarkastuskäynnillä tarkastaa myös muita kuin suunniteltuja Oiva-rivejä. Näin voi käydä esimerkiksi tapauksessa, jossa todetaan selkeitä, mahdollisesti terveysvaaraa aiheuttavia puutteita niiden Oiva-rivien osalta, jotka eivät kuulu kyseisen vuoden tarkastussuunnitelmaan. Tällöin näihinkin tarkastuksella luonnollisesti puututaan ja suoritetaan samalla Oiva-arviointi.

5.1.4. Näytteenotto

Vastuu elintarvikeeturvallisuudesta on toimijoilla ja sen vuoksi näytteenottokin on pääasiassa toimijoiden vastuulla. Omavalvontajärjestelmän toimivuutta voidaan kuitenkin todentaa viranomaisnäyttein. Näytteenoton tarpeeseen ja tutkimusten laajuuteen vaikuttavat toimijoiden omavalvontasuunnitelma, sen toimivuus ja omavalvontanäytteiden tulokset.

Näytteenottoa toteutetaan elintarvikevalvonnassa usein projektityyppisestä. Näytteenottoprojektit suunnitellaan vuosittain, suunnittelussa huomioidaan valvonnassa todetut mahdolliset ongelmakohdat esimerkiksi jonkun kohdetyypin mukaisissa valvontakohteissa ja näytteenoton tuloksia voidaan käyttää apuna valvonnan suuntaamisessa.

Suunnitelmalliseen valvontaan sisältyvää näytteenottoa selvitetään elintarvikevalvonnan toimialakohtaisessa suunnitelmassa vuosittain. Näiden näytteiden ottaminen ja tutkiminen ovat toiminnanharjoittajalle pääosin maksullisia. Näytteenottoprojektit voidaan suunnitella myös siten, että Lappeenrannan seudun ympäristötoimi maksaa näytteen analyysikulut. Kuitenkin mikäli projektinäytteen laadun todetaan analyysituloksen perusteella olevan heikentynyt, voidaan epäillä toimijan omavalvonnan toimivuuden olevan puutteellinen. Tällöin uusintänäytteen näytteenoton ja tutkimuksen maksaa toimija.

Viranomaisnäytteitä tutkitaan myös mahdollisia epidemioita selvittäessä. Nämä ruokamyrkytyspäilyn johdosta tutkittavat näytteet eivät ole maksullisia toiminnanharjoittajille.

Ruokaviraston pyynnöstä otetaan Ruokaviraston suunnitelman mukaisesti vierasainevalvontanäytteitä.

5.1.5. Elintarvikelain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suurin osa elintarvikelain mukaisesta valvontatoiminnasta on suunnitelmallista valvontaa. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa suoritetaan elintarvikelain mukaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittelyssä ja muiden yhteydenottojen perusteella.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella on myös Euraasian talousliiton vientiin hyväksytty laitos, jolle myönnetään vientitodistuksia. Valvontakauden aikana siirrytään käyttämään näissä todistuksissa TRACES-järjestelmää. Vietäviä elintarvike-eriä valvotaan vientierätarkastuksilla. Alueella on myös muita elintarvikkeita vieviä toimijoita, joille myönnetään vientitodistuksia, mm. free sale-todistuksia.

Elintarvikelain mukaista terveyshaittojen ennaltaehkäisyä on toimijoiden neuvonta ja erilaisten lausuntojen antaminen esim. rakennuslupien yhteydessä. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ja näytteenottoa tarvitaan esimerkiksi ruokamyrkytyspäilytilanteissa. Valituksiin ja epäilyihin liittyvä valvonta on kuitenkin yleensä priorisoitava ja tehtävä kiireellisesti.

5.2. Terveysuojelun valvonta

Terveysuojelun valvonnalla tarkoitetaan terveysuojelulain nojalla tehtävää valvontaa. Terveysuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laatuongelmien myötä, puutteellisen hygienian sekä sisäilmaongelmien seurauksena.

Erilaisista yhteiskunnan toiminnoista peräisin olevien ihmisten terveyteen kohdistuvien haittojen määrä ja merkitys on jatkuvasti lisääntynyt ja niitä tunnistetaan aikaisempaa enemmän. Näiden uhkien ehkäisemiseksi on kaikessa elinympäristöön liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitava terveyteen vaikuttavat seikat.

5.2.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana kaudelle 2020 – 2024 on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen.

Taulukko Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2020 - 2024.

Terveydensuojelun painopisteet (2020 - 2024)

Omavalvonnan tukeminen

- Toiminnanharjoittajien tukeminen terveyshaittaa aiheuttavien riskien tunnistamisessa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa
- Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa
- Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

- Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä
- Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Lappeenrannan seudun ympäristöterveydenhuollon toiminnassa huomioidaan edellä mainitut valvontaohjelmakauden painopisteet ja kehitetään toimintaa suuntaan, jolla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Liitteessä 5 a on kerrottu paikallisista vuosittaisista painopistealueista ja niiden toteuttamisesta.

Viranomaisyhteistyötä yhdessä eri viranomaisten kanssa elinympäristön edistämiseksi on tehty jo vuosia: rakennusvalvonta-, kaavoitus- ja ympäristönsuojeluviranomaisille annetaan lausuntoja, kuntien ja muiden alueen toimijoiden sisäilmatyöryhmissä on terveydensuojeluviranomaisen edustus, elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä kokoontuu säännöllisesti ja koulujen sekä esiopetustilojen moniviranomaistarkastukset ovat arkipäivää.

5.2.2. Kohdetyypit

Terveysuojelun suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat talousvettä toimittavien laitosten vedenottamot ja vedenjakelualueet, nuorten ja lasten kokoontumistilat, koulut ja oppilaitokset, julkiset majoitustilat, ihon käsittelyyn liittyvä toiminta, sosiaalihuollon järjestämien palveluiden tilat sekä liikunta ja virkistystoiminta.

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit ja kohteiden määrät ovat tarkemmin kuvattuna vuosittain päivitettävässä liitteessä 5 b.

5.2.3. Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveysuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa noudatetaan pääosin valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokitusta ja määriteltyjä tarkastustiheyksiä. Terveydensuojelun valvonnassa on jo aiemmillä valvontaohjelmakausilla ollut käytössä riskinarviointimenettely, jossa kohdetta ja sen toimintaa on arvioitu tarkastuksien yhteydessä. Riskinarvioinnissa on huomioitu mm. toiminnan laajuus, aikaisemmat valvontatulokset sekä toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja omavalvonnan toimivuus. Täten yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyttä on voitu riskinarviointiin nojaten nostaa tai laskea valvontaohjelman suositustiheydestä. Riskinarvioinnissa käytetään Valviran mallipohjaa.

Lisäksi valvontayksikössä on tehty seuraavia linjauksia riskinarvioinnin osalta tiettyjen kohderyhmien osalta:

- Vesiosuuskunnat, joilla vain veden jakelua

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella on useita vesiosuuskuntia, jotka ostavat kaiken verkostossaan jakelemana veden kuntien tai yksityisten vesilaitoksilta. Vesiosuuskunnilla ei ole tällöin veden käsittelyä eikä mitään laitteistoja, vaan verkosto on kunnallisen vesijohtoverkoston jatkeena. Kuntien vesilaitoksia valvotaan voimassa olevien valvontatutkimusohjelmien mukaisesti, joten vesiosuuskuntien verkkoon johdettu vesi on tätä kautta valvonnassa.

Mikäli vesiosuuskunta toimittaa vettä yli 10 m³/vrk valvotaan kohdetta asetuksen 1352/2015 mukaisesti ja laaditaan valvontatutkimusohjelma.

Valvontatutkimusohjelmassa otetaan huomioon se, että veden laatua valvotaan jo ostoveden toimittajan toimesta ja vesiosuuskunnan verkostosta ei ole tarpeen tutkia sellaisia muuttujia, jotka ovat pääosin peräisin raakavedestä. Kohteiden tarkastus tehdään pääasiassa asiakirjatarkastuksena, koska omia vedenkäsittelylaitteistoja tai säiliöitä ei ole. Myös veden jakelualueella tarkastus voidaan tehdä tarvittaessa. Tarkastus tehdään tarvittaessa, mutta vähintään viiden vuoden välein, kun valvontatutkimusohjelmaa päivitetään. Terveysvalvonta tarkistaa vuosittain, että valvontatutkimusohjelmien mukaiset näytteet on otettu.

Pieniä vesiosuuskuntia, jotka jakelevat vettä vähemmän kuin 10 m³/vrk, valvotaan asetuksen 401/2001 mukaisesti. Kohteille, jotka ostavat kaiken veden muilta

vesilaitokselta ja joilla ei ole omia laitteistoja tai vedenkäsittelyä, laaditaan näytteenottosuunnitelmat. Näytteenottosuunnitelmissa huomioidaan, että ostoveden toimittajat ovat vesilaitoksia, joiden toimittamaa vettä tutkitaan voimassa olevien valvontatutkimusohjelmien mukaisesti. Vesiosuuskuntien verkostosta ei ole tarpeen tutkia sellaisia muuttujia, jotka ovat pääosin peräisin raakavedestä. Tarkastustiheys näillä on 0,2. Tarkastukset ovat käytännössä asiakirjatarkastuksia, koska omia vedenkäsittelylaitteistoja tai säiliöitä ei ole. Tarvittaessa myös jakelualueella voidaan tehdä tarkastus. Terveysvalvonta tarkistaa vuosittain, että näytteenottosuunnitelmien mukaiset näytteet on otettu.

Kaikilla talousvettä toimittavilla laitoksilla on velvollisuus laatia riskinarviointi, johon talousveden laadun valvonta perustuu. Suurien vesilaitoksien ja vesiosuuskuntien tulee tehdä riskinarviointi siinä vaiheessa, kun valvontatutkimusohjelmaa päivitetään, viimeistään vuonna 2022. Valvontatutkimusohjelmassa huomioidaan riskinarviointi ja riskien hallintatoimenpiteet. Pienten talousvettä toimittavien laitoksien osalta riskinarviointi tulee tehdä viiden vuoden kuluessa ja näytteenottosuunnitelmissa huomioidaan riskinarviointi ja riskien hallintatoimenpiteet. Terveysturvaviranomainen hyväksyy riskinarvioinnit.

Näytteiden otosta huolehtivat vesiosuuskunnat itse, mikäli alueella ei ole julkisia rakennuksia, joista näytteet voidaan ottaa. Terveysvalvonta ohjeistaa näytteenotossa ja varmistaa, että näytteenottajalla on riittävät tiedot näytteenoton suorittamiseen.

- Elintarvikehuoneistot, joilla on oma kaivo sekä kohteet, joissa vettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa
Elintarvikehuoneistoille, joissa on oma kaivo sekä kohteille, joissa vettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa, laaditaan näytteenottosuunnitelmat. Olemassa olevia kohteita on päätetty valvoa asetuksen 401/2001 mukaisesti, mikä on kirjattu tähän asti tarkastuskertomuksiin tai näytteenottosuunnitelmiin. Jos tulee uusia ko. kohderyhmiin kuuluvia kohteita, niin asetuksen 401/2001 soveltamisesta tehdään päätös.

Elintarvikevalvonta tarkistaa elintarvikehuoneistoissa, että näytteenottosuunnitelman mukaiset näytteet on otettu ja omavalvonnassa talousveteen liittyvät seikat on huomioitu. Mikäli ilmenee talousveteen liittyviä ongelmia, niin elintarvikevalvonta ja terveysvalvonta selvittävät asiaa yhteistyössä. Kohteissa, joissa talousvettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa, tarkastetaan näytteenottosuunnitelmien toteutuminen kohteen muun terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä. Mikäli kohde ei kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin, niin näytteenottojen toteutusta seurataan vuosittain ja näytteenottosuunnitelmia päivitettäessä. Tarkastus voidaan tehdä tarvittaessa ei-suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin, mikäli talousveden laadussa on ongelmia. Kohteet huolehtivat vesinäytteiden ottamisesta pääsääntöisesti itse ja elintarvikevalvonta sekä terveysvalvonta ohjeistavat näytteenotossa.

- Majoitusliikkeet

Elinkeinotoiminnassa vuokrattavat mökit ja esim. aamiaismajoitus ovat edelleen TsL 13§:n mukaan ilmoitusvelvollisia toimintoja. Suunnitelmallista valvontaa ei kuitenkaan ilman erityistä syytä ole tehty pienimpiin 1-2 lomamökin yksikköihin. Kohteet on voitu kuitenkin nostaa jälleen suunnitelmallisen valvonnan piiriin esimerkiksi valitusten perusteella. Suunnitelmakauden aikana arvioidaan vielä tarkemmin majoitushuoneiden osalta tarkastustarvetta/kohde - samalla arvioidaan uudelleen kriteeriä, jolla osa kohteista voidaan siirtää pois suunnitelmallisen valvonnan piiristä.

Mikäli elinkeinotoiminnassa ja maatilamatkailun yhteydessä vuokrattaviin mökkeihin hankitaan talousvesi muualta kuin terveydensuojelun valvonnan piiriin kuuluvasta verkostosta, valvotaan talousvettä näytteenottosuunnitelman mukaan.

Mikäli asuntoa tai loma-asuntoa vuokrataan huoneenvuokralain (481/1995) mukaisesti ei terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta tarvitse tehdä.

- Lasten ja nuorten kohteet

Lasten ja nuorten kohteiden kuten kerhotilojen, nuorisotilojen ja leirikeskusten tarkastustiheyttä pienennetään kertyneen valvontatiedon perustella tarkastustiheydestä 0,3 tarkastustiheyteen 0,2. Kohteissa oleskelu on pääasiassa

tilapäistä ja lyhytaikaista. Kohteet ovat pieniä ja tarkastettujen kohteiden riskinarvioinnin perusteella valvontatarve on pääsääntöisesti minimitasolla.

Suunnitelmakauden 2020-2024 aikana arvioidaan lasten ja nuorten kohteiden tarkastustarvetta/kohde laajemminkin.

- Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset
Ko. huoneistojen ja laitoksien tarkastustiheyttä pienennetään kertyneen valvontatiedon perusteella tarkastustiheydestä 0,3 tarkastustiheyteen 0,2. Kaikki tiedossa olevat kohteet on tarkastettu kertaalleen 2013–2017 ja tilojen ja toimintojen on todettu olevan asianmukaisia. Myöskään asiakasvalituksia kohteista ei ole tullut.
- Muu aikuiskoulutus sekä muut koulut ja oppilaitokset
Kohderyhmiin kuuluu lyhytaikaista opetusta antavia oppilaitoksia, kuten opistot ja taiteen perusopetusta antavat koulut. Tarkastustiheyttä pienennetään kertyneen valvontatiedon perustella tarkastustiheydestä 0,3 tarkastustiheyteen 0,2 näiden kohteiden osalta, joissa oleskelu on tilapäistä ja lyhytaikaista.
- Yleiset altaat
Yleisten altaiden tarkastustiheys on 0,5 – 1, riippuen kohteen koosta ja kävijämäärästä. Pienet terapia-altaat ja hotellien uima-altaat tarkastetaan kerran kahdessa vuodessa ja uimahallit ja kylpylät kerran vuodessa.

Riskinarviointi on jatkuva prosessi, joten kohdekohtainen riskinarviointi päivitetään aina kohteeseen suoritettujen tarkastuksien yhteydessä ja syyt tarkastustiheyden muuttamiseen kirjataan ja perustellaan toiminnanharjoittajalle.

Tarkastustiheyden osalta on huomioitava, että riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveysthailtaepäilyn käsittelyn ajaksi. Sen sijaan epäillyn terveysthailan johdosta valvontakohteen valvonnan riskinarviointia tulee uudelleen arvioida ja tarkastustiheyttä mahdollisesti lisätä. Mikäli kohteesta tulee yhteydenottopyyntö/valitus, voidaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastusta aikaistaa aiemmin suunnitellusta.

Suunnitelmakauden 2020-2024 aikana kohteiden tarkastusten ajankohtia eri vuosille on kuitenkin tarpeen tarkastella: tarkastukset ovat kertyneet samoille vuosille. Kohteiden tarkastusajankohtia tasoitellaan eri vuosille suunnitelmakauden aikana.

Terveysuojelulaissa on määritelty toiminnot, joista tulee tehdä terveysuojeluviranomaiselle ilmoitus tai lupahakemus. Uusien valvontakohteiden ilmoituksen tai lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä kohteen tiedot kirjataan valvontatietojärjestelmään ja käsittelystä annetaan toiminnanharjoittajalle todistus tai päätös. Jos toiminta voi vaikuttaa haitallisesti elinympäristöön, kuullaan niitä asianosaisia, joihin vaikutukset voivat kohdistua. Ilmoituksesta annetaan tarvittaessa tieto rakennusvalvontaviranomaiselle. Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta sekä mahdollisesta tarkastuskäynnistä tällaiseen huoneistoon annetaan tieto poliisille sekä alueen pelastusviranomaiselle.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveysuojelulain 13 pykälän mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta (esim. kauneushoitola) on myös tehtävä ilmoitus terveysuojeluviranomaiselle. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisilla tarkastuksilla. Mikäli kohteesta epäillään aiheutuvan vakavaa terveyshaittaa, kohteeseen voidaan kuitenkin tehdä suunnitelmallinen, maksullinen tarkastus.

Uuden toiminnan ilmoituksen tai lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä käsittelijä tekee toiminnan alustavan riskinarvioinnin, jonka perusteella ensimmäisen suunnitelmallisen tarkastuksen ajankohta määräytyy. Riskinarviointia täydennetään aina suunnitelmallisten tarkastuksien yhteydessä.

Valvontakohteen riskinarvioinnissa huomioidaan erityisesti mm.:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhuksat, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)

- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystaitea aiheuttavat tekijät

Liitteessä 5 b on kuvattu kohdetyyppikohtaisesti keskimääräinen tarkastustiheystarve sekä suunniteltujen tarkastuksien määrä. Taulukon tarkastusmäärissä ei ole huomioitu aloittavien kohteiden tarkastuksia, uusintatarkastuksia eikä yhteydenoton perusteella aikaistettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrää.

5.2.4. Tarkastus

Terveystaiteuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveystaitea tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveystaitea voi syntyä. Tarkastus suoritetaan pääasiassa aistinvaraisin menetelmin ja tarvittaessa voidaan tehdä mittauksia tai ottaa näytteitä. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan kanssa ennalta sovittuna aikana ja niissä käytetään Valviran tarkastuslomakepohjia.

Tarvittaessa terveystaiteen estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi annetaan terveystaiteuojelulain nojalla ohjeita, toimenpidekehotuksia tai määräyksiä. Terveystaiteuojelulain nojalla terveystaiteuojeluviranomaisella on myös oikeus lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Jälkitarkastuksilla valvotaan, että valvontakäynnillä sovitut toimenpiteet ja korjaukset on suoritettu.

Moniin terveystaiteuojeluvälvönnän kohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa välvönnää. Välvöntötoiminnan kehittämiseksi ja viranomaisyhteistyön tehostamiseksi tehdään yhteistarkastuksia aina kun se on tarkoituksenmukaista.

Tarkastuksen sisältö välvöntäkohdetyypeittäin on kuvattu liitteessä 5 c.

5.2.5. Näytteenotto

Terveydensuojelun sektorilla näytteenotolla ja näytteiden tutkimisella on merkittävä rooli. Osassa kohdetyyppejä (esim. talous- ja uimavesikohteet) näytteenotto on osa säännöllistä valvontaa ja näytteiden tulokset ovat lähes ainoa indikaattori ongelmista.

Vesilaitosten talousveden viranomaisnäytteitä otetaan kunkin laitoksen valvontatutkimusohjelman mukaisesti (STM:n asetuksien 401/2001 ja 461/2000 mukaiset kohteet).

Yleisten uimarantojen veden laatua valvotaan ottamalla näytteitä uimakauden aikana STM:n asetuksien (177/2008) ja (354/2008) mukaisesti.

Talviuintipaikkojen veden laatua valvotaan soveltaen Valviran ohjetta (6599/2009).

Uima-allasvesiä valvotaan terveydensuojelulain ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (315/2002) sekä kullekin kohteelle laaditun valvontatutkimusohjelman mukaan.

Näytteenottosuunnitelmien mukaisten näytteiden lisäksi voidaan ottaa lisänäytteitä mahdollisten terveyshaittaepäilyjen selvittämiseksi.

Vesinäytteiden ohella terveydensuojeluvalvonnan kohteista voidaan ottaa puhtausnäytteitä, sisäilman laadun arviointiin tarvittavia näytteitä, materiaalinäytteitä jne. Jotkut näistä näytteistä voivat liittyä suunnitelmalliseen valvontaan, mutta suurin osa on akuuttia valvontaa.

Terveydensuojeluvalvonnan näytteet voivat olla joko valvontahenkilöstön, toiminnanharjoittajan itse tai hyväksytyt asiantuntijan jonkin velvoitteen myötä ottamia näytteitä. Talous- ja uimavesinäytteiden oton voi Valviran ohjeistuksen mukaan suorittaa myös muukin kuin terveydensuojeluviranomainen. Näytteenottajan on kuitenkin tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet ja valvontaviranomaisen on varmistettava näytteiden ottajan pätevyys. Suositeltavinta olisi, että näytteenottajalla on ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi, mutta myös voimassa oleva vesityökortti,

riittävä kokemus alan näytteenotosta sekä perehdytys sertifiointin suorittaneen henkilön toimesta voidaan katsoa riittäväksi. Kunkin kohteen vastuutarkastaja varmistaa näytteenottajien pätevyyden.

Tulosten arviointi on osa näytteiden avulla tehtävää kohteen laadun arviointia. Siinä huomioidaan tulosten vaatimusten ja tavoitteiden mukaisuus. Arviointi saattaa johtaa joskus uusintänäytteisiin, jotka sisältyvät niiltä osin suunnitelmalliseen näytteenottoon.

5.2.6. Terveydensuojelulain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Terveydensuojelun valvonnasta suuri osa on suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa on kuvattu yleisellä tasolla valvontasuunnitelman kappaleessa 3.2. Terveydensuojeluun käytettävän työajan osalta merkittävimpiä näistä ei-suunnitelmallisista tehtävistä ovat mm. seuraavat:

- Yhteydenottojen perusteella tehtävä valvonta sekä ilmoitusten ja hakemuksien käsittely. Erityisesti sisäilmaan/asumisterveyteen liittyvät ongelmat vievät runsaasti työaikaa. Kansainvälisen laivaliikenteen vaatimat, WHO:n kansainvälisten terveysäädösten mukaiset tarkastukset suoritetaan tarvittaessa. Valvontakohteisiin liittyy myös muita yhteydenottoja, joiden perusteella voi olla syytä epäillä terveyshaittaa.
- Muille viranomaisille annettavat lausunnot ja sidosryhmäyhteistyö. Ympäristöstä aiheutuvia terveyshaittoja arvioidaan lausunnoissa, joita annetaan esim. kaavoitukseen, ympäristölupiin sekä erilaisiin rakennushankkeisiin liittyen. Samoin sidosryhmien kanssa käytävissä neuvotteluissa edistetään elinympäristön terveellisyyttä ja toimitaan terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana. Lappeenrannan seudun ympäristötoimella on edustaja myös useissa kuntien ja muiden toimijoiden sisäilmatyöryhmissä.
- Häiriötilanteisiin varautuminen ja toimenpiteet häiriötilanteissa. Häiriötilanteiden harjoittelu, suunnitelmien ylläpito ja niiden yhteensovittaminen sidosryhmien kanssa. Tarkastukset, näytteenotto, viestintä ja muut toimenpiteet häiriötilanteissa.

5.3. Tupakkalain mukainen valvonta

Tupakkalain mukaisen valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet mm. tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset näyttävät jatkuvan myös tulevaisuudessa: tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämissyöryhmä antoi toukokuussa 2018 mietintönsä, joka sisälsi 44 toimenpide-ehdotusta tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Onkin hyvin todennäköistä, että tupakkalakiin tehdään valvontaohjelmakauden aikana yksi tai useampia muutoksia.

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkauksia koskevasta yleissäännöksestä. Kunta valvoaa, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka selvästi lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa kunnan osalta tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain luvuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset.

Tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 ja 8 §) valvovat Valvira ja kunnat yhdessä. Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa.

5.3.1 Valvontakauden sektorikohtaiset tavoitteet ja painopistealueet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Painopisteet määritellään valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2020-2024. Painopisteissä on valvontaohjelmakaudelle huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö.

Tupakkalain valvontaohjelmakauden 2020-2024 painopisteet ovat:

1. omavalvonnan tukeminen
2. yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa
3. laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Valvontaohjelmassa painopisteiden valvontaa jaksotetaan seuraavan taulukon mukaisesti:

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Valvontasuunnitelman vuosittain päivitettävässä liitteessä 6a tarkennetaan kunkin vuoden osalta valvonnan ja painopisteiden toteuttamista.

Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalain valvonta tukeutuu viranomaisvalvonnan lisäksi toiminnanharjoittajien itse harjoittamaan valvontaan ja toiminnansäätelyyn eli omavalvontaan. Omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on säädetty erikseen tupakkatuotteiden myynnin sekä tupakointitilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä soin omavalvonta on toiminnanharjoittajalle pakollista. Valvontakohteiden riskinarvioinnin

näkökulmasta toiminnanharjoittajan omavalvonnalla ja sen toimivuudella on merkittävä rooli.

Omavalvonnan toimivuuden arvioinnin osalta on perinteisesti tukeuduttu pääasiassa tarkastuksilla saatuun valvontatietoon. Omavalvonnan toimivuutta voitaisiin todentaa myös esimerkiksi toiminnanharjoittajille laaditun kyselyn avulla.

Painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan lastua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia. Valvira pyrkii valvontaohjelmakaudella ohjaamaan ja tarjoamaan kunnille työkaluja painopistealueen valvontaan.

Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumista. Tupakkalain näkökulmasta yhteistyön tavoitteena on edesauttaa tupakkalain tavoitteen toteutumista eli tupakka- ja nikotiini tuotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä.

Ympäristötoimen edustajat ovat mukana Etelä-Karjalan PAKKA-toimintamallin mukaisessa tarjontatyöryhmässä. Ympäristötoimen edustajat tuovat yhteistyöhön asiantuntemustaan tupakkalain mukaisessa valvonnassa esiin tulleista asioista ja kehityssuuntauksista. PAKKA tarjontatyöryhmästä voimme saada päihteiden käytöstä ajankohtaista ja luontevaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan edelleen suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Ympäristöterveydenhuolto on edustettuna myös Etelä-Karjalan alueella tehtävässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmissä.

Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tulevat vaiheittain 20.5.2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan

tupakkatuotteiden aitoudesta sekä jäljittämään tuota valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Näiden pakollisten merkintöjen tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa.

Vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät ovat painopisteenä vuosille 2020-2021. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalain mukaisessa valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota uusiin pakollisiin merkintöihin. Vuosina 2022-2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osaluaisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä toimivaltaa.

5.3.2. Kohdetyypit

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tupakkalain mukainen säännöllinen valvonta, joka on mahdollista suunnitella etukäteen. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat
- tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat
- tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat

5.3.3. Riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisessa valvonnassa noudatetaan pääosin valtakunnallisen valvontaohjelman mukaista riskinarviointia ja tarkastustiheyttä. Kullekin valvontakohteelle on määritetty tarkastustiheys. Liitteenä olevassa taulukossa esitetään vain tarkastustiheys/valvontakohtetyyppi.

Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä kussakin kohteessa ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin

- Omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat)

Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita, puutteiden korjauksen tarkastamiseksi tehty uusintatarkastus on myös suunnitelmalliseen valvontaan lukeutuva ja siis maksullinen tarkastus.

5.3.4. Tarkastus

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisia mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Tarkastuksella käytetään VATI-valvontatietojärjestelmän tarkastuslomakepohjia. Tupakkalain toteutumisen valvontaa voidaan tehdä omina tarkastuksinaan tai samalla kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Mm. elintarvikehuoneistoihin kohdistuvan tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perusteltua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävään aikaan on huomioitu tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Tarkastuksen sisältö valvontakohdetyypeittäin ja tarkastukseen kuluvan ajan arviointi on tarkemmin määritelty liitteessä 6.

5.3.5. Näytteenotto

Tupakointikieltoja tai –rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun tai höyryn kulkeutumista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella tai muulla soveltuvalla menetelmällä. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja –rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Näytteenotto on mahdollista, mutta ei tavallista. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto sekä näytteiden tutkiminen arvioidaan tapauskohtaisesti valvontakohteiden yhteydessä. Lisäksi Valvira saattaa tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäistapauksissa, näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

5.3.6. Tupakkalain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristötoimi tekee myös muuta tehtävänänsä olevaa tupakkalain tarkoittamaa valvontaa. Usein suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä usein niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ovat esimerkiksi:

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana

5.4. Lääkelain mukainen valvonta

Lääkelain mukaista valvontaa eli nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkojen valvontaa toteutetaan lääkelain mukaisten hakemusten johdosta tehtävillä päätöksillä ja yhteydenottojen perusteella. Valvonnan yhteydessä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet vastaavat myyntiluvassa mainittuja olosuhteita.

Suunnitelmallisen valvonnan vaatimus ei koske lääkelain mukaista valvontaa.

5.5. Eläinlääkintähuollon suunnitelma

Ruokavirasto laatii monivuotisen eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO), jota päivitetään vuosittain. Ohjelman tarkoituksena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Vuodelle 2020 Ruokavirasto kuitenkin vain päivitti edellistä valvontaohjelmaa. Tämä kunnan suunnitelma on laadittu valtakunnallisen ohjelman mukaan.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö. Valtion vastuulla olevista eläintautien vastustamisesta ja eläinsuojelua koskevista kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Kunnat järjestävät merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinhuollossa. Osana peruseläinlääkäripalveluja kunnat järjestävät tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon palveluja kysyntää vastaavasti.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut täydentävät palvelutarjontaa etenkin pieneläinten ja hevosten osalta. Myös kunnat voivat järjestää halutessaan erikoiseläinlääkäritason palveluja.

5.5.1 Eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopistealueet

Valtakunnallisessa eläinlääkintähuollon ohjelmassa on suunniteltuna eläinlääkintähuollon vuosittaiset painopisteet ja näiden edellyttämät toimenpiteet. Koska valvontaohjelma on ainoastaan päivitetty koskemaan vuotta 2020, käsitellään painopisteet liitteessä.

5.5.2. Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

5.5.2.1. Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu alueen hyötyeläimiä ja asukkaiden kotieläimiä varten. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminta-alueella voidaan olemassa olevin resurssein järjestää lain edellyttämät peruseläinlääkäripalvelut. Virka-aikaan ovat seudun eläinlääkärit hoitaneet mahdollisuuksien mukaan myös muita kuin hyötyeläimiä ja alueen kuntien asukkaiden kotieläimiä, kuten esimerkiksi kesäloma-asukkaiden lemmikkejä ja alueen talleihin majoitettuja ulkokuntalaisten hevosia. Virka-aikaan peruseläinlääkintää vaativampaa hoitoa tarvitsevia pieneläin- ja hevospotilaita on mahdollista ohjata eteenpäin alueen ja sen ulkopuolisille yksityisklinikoille, mutta näiden kanssa ei ole erillistä sopimusta virka-aikaisesta remittoinnista. Tällä hetkellä alueen yksityiset klinikat ja vastaanotot eivät pääsääntöisesti päivystä, eivätkä niiden aukioloajat ja lukumäärä ole riippuvaisia Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminnasta.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminta-alue on toistaiseksi jaettu vastuualueisiin, joiden eläinlääkärit hoitavat sairasmatkat vastuualueeltaan käsin. Eniten potilaita on Lappeenrannan vastuualueella, jolla toimii kolme praktikkoa. Lappeenrannan alueen praktikot voivat halutessaan jakaa sairasmatkoja keskenään siten, että asiakkaat saavat palvelua mahdollisimman pian. Asiakkaalle annetaan ei-kiireellisissä tapauksissa mahdollisuuksien mukaan vapaus valita eläinlääkäri, jonka palveluja hän käyttää. Suunnitelmakauden aikana eläinlääkintähuollon toimintaa on tarkoituksena kehittää: mm. yhteinen ajanvaraus kaikille Lappeenrannan seudun ympäristötoimen kunnaneläinlääkäreille. Järjestelmä on vielä suunnitteluvaiheessa.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen praktikkoeläinlääkärit vastaavat asiakkaiden puheluihin virka-aikaan työtehtävien niin salliessa. Yhteisen ajanvarauksen myötä järjestelyä kuitenkin muuttunee. Jokaisella eläinlääkärillä on puhelinvastaaja, johon asiakas voi myös jättää soittopyynnön silloin, kun eläinlääkäri ei voi vastata suoraan puheluihin. Virka-aikaan ajanvarausaikana eläinlääkäriajan tilaaminen ja neuvonta maksavat vain normaalin puhelinmaksun. Virka-ajan ulkopuolella puhelut päivystävälle eläinlääkärille ohjautuvat maksullisen päivystysnumeron kautta.

Omalla alueellaan eläinlääkärit priorisoivat työt kiireellisyyden perusteella. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminta-alueella sairaskäynti-, vastaanotto- ja terveydenhuoltokäyntiajat on pystytty järjestämään valtakunnallisen suunnitelman saatavuussuositusten mukaisesti.

Valtion kustannuksella hoidettavat viranomaistyöt on eriytetty valvontaeläinlääkärille ja elintarvikelain mukainen valvonta hygieenikkoeläinlääkärille.

5.5.2.2. Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma. Tällaisia järjestelmiä ovat nautatiloilla tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuolto-ohjelmaan liittyminen on tiloille vapaaehtoista. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen eläinlääkärit kannustavat kuitenkin vahvasti tiloja liittymään terveydenhuolto-ohjelmiin. Myös muut sidosryhmät, kuten teurastamot, meijerit ja Eläinten terveys ETT ry, tekevät työtä saadakseen tuotantotilat liittymään terveydenhuolto-ohjelmien piiriin.

Suunnitelman liitteenä on resurssitarvekartoitus, jossa on esitetty arvio alueen tilojen ja sopimusten määrästä sekä arvioitu terveydenhuoltoon tarvittavaa resurssia. Terveydenhuoltopalvelut on Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella pystytty suorittamaan kattavasti, eli kaikkien terveydenhuolto-ohjelmiin haluavien tilojen kanssa on

tehty terveydenhuoltosopimus ja kaikki lain vaatimat terveydenhuoltoon liittyvät tilakäynnit on saatu määrärajoissa suoritettua.

5.5.2.3. Yksityinen palvelujentarjonta

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi järjestää alueensa kaikille kotieläimille arkipäivisin vähintään peruseläinlääkäripalvelut sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina.

Alueella on yksityistä palvelujentarjontaa pieneläimille ja hevosille. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella on kaksi hyvin varustettua usean eläinlääkärin pieneläinklinikkaa ja muutama yhden eläinlääkärin pieneläinvastaanotto. Lisäksi alueella tekee hevospraktiikkaa yksityinen eläinlääkäri. Lappeenrannan seudun ympäristötoimella ei ole tietoa yksityisten palvelujentarjoajien solmimista terveydenhuoltosopimuksista alueellaan. Yksityiset palvelujentarjoajat eivät osallistu eläinlääkäripäivystykseen.

5.5.2.4. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen eläinlääkintähuolto järjestää itse kiireellisen eläinlääkäriavun sekä virka-aikana että virka-ajan ulkopuolella. Pieneläinpäivystyksen osalta erikoishoitoa tarvitsevat potilaat ohjataan ensiavun jälkeen tarvittaessa lähimmille päivystävälle pieneläinklinikoille.

Virka-aikana kiireellinen eläinlääkäriapu järjestyy ottamalla yhteyttä alueen praktikkoeläinlääkäreihin. Kaikkien eläinlääkäreiden puhelimissa on vastaajat, joihin voi hätätilanteessa jättää viestin.

Virka-ajan ulkopuolella Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella on kerrallaan yksi päivystävä eläinlääkäri. Arki-iltaisoin ja öisin koko vuoron hoitaa sama praktikko, viikonloppuisin vuoro pääsääntöisesti vaihtuu klo 22 lauantai-iltana. Avustava henkilökunta ei päivystä. Päivystysaikainen puhelinpalvelu on keskitetty: samaan numeroon soittamalla puhelu yhdistyy aina kulloinkin päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille suoraan.

Vastaanotolle kuljetettavissa olevia pieneläinpotilaita hoidetaan kulloinkin päivystysvuorossa olevan eläinlääkärin vastuualueen toimipisteessä, jotka kaikki sijaitsevat päivystysalueen rajojen sisäpuolella. Suurelaimet hoidetaan niiden pitopaikoissa, jonne päivystäjä ajaa paikalle.

Päivystysalue kattaa seudullisen yksikön kunnat (Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Taipalsaari, Savitaipale) ja on halkaisijaltaan reilut 100 km. Päivystysalueen koko ja muoto mahdollistaa kotikäynnein hoidettavien potilaiden päivystysaikaisen avun saamisen kohtuullisessa ajassa. Nykyinen päivystysjärjestelmä takaa valtaosalle potilaista avun 6 tunnin, akuuteissa hätätapauksissa 3 h sisällä asiakkaan soitosta. Eläinlääkäri arvioi potilaiden avuntarpeen kiireellisyyden ja priorisoi heidät sen mukaan. Päivystysaikana on myös mahdollista tarvittaessa tehdä yhteistyötä Imatran seudun ympäristötoimen eläinlääkintähuollon kanssa, sillä kaikkien praktikoiden toimenkuviin on kirjattu mahdollisuus pakottavissa tilanteissa tarjota eläinlääkärinapua myös oman toiminta-alueen ulkopuolella. Seudullisten yksiköiden välillä ei kuitenkaan ole vielä asiasta erillistä sopimusta.

Nykyisillä resursseilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa sisäisesti täydellistä pien- ja suurelänpotilaiden hoidon päivystysaikaista eriyttämistä. Alueen praktikkoeläinlääkärejä on liian vähän. Päivystysalueen kasvattaminen maakunnalliseksi taas tekisi ajomatkoista liian pitkiä ja ylittäisi valtakunnallisen suunnitelman etäisyysuositukset. Usean yhtäaikaisen päivystäjän maakunnallinen malli ei toimi käytännössä, jos ajaminen alueen toiseen päähän jättää toisen usean tunnin ajaksi vaille päivystäjää.

Päivystyksen ruuhkautuessa tai pieneläinpotilaiden hoidon vaatiessa erityisosaamista tai erityisvälineistöä on päivystävällä eläinlääkärillä mahdollisuus ohjata pieneläinpotilaat hoidettavaksi jollekin päivystävälle pieneläinklinikalle. Yliopistollinen eläinsairaala Helsingissä on vastaanottanut päivystysaikaisina kiirepotilaina sekä pieneläimiä että hevosia päivystävän eläinlääkärin sovittua potilaan remissiosta tapauskohtaisesti. Evidensia -ketjun pieneläinvastaanotot sekä Hämeenlinnassa, Tampereella ja Vantaalla ovat puolestaan olleet valmiita vastaanottamaan kaikki heille lähetetyt, kiireellistä päivystyshoitoa vaativat pieneläinpotilaat. Hevosia on voitu lähettää hoidettavaksi myös Hyvinkään hevossairaalaan. Päivystävien pieneläin – tai hevosklinikoiden kanssa ei ole päivystysaikaisesta remissiosta sopimusta.

5.5.2.5. Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Lappeenrannan kaupungilla on käytössä sähköinen palautepalvelun. Tämän järjestelmän ja suorien yhteydenottojen avulla kerätään tietoa asiakastyytyväisyydestä ja palvelujen tavoitettavuudesta. Asiakaskyselyitä ei ole vielä järjestetty. Lappeenrannan kaupungin palautejärjestelmän kautta vastaanotettuihin valituksiin ja palautteisiin vastataan saman järjestelmän kautta.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimeen saapuvat praktikkoeläinlääkäreiden toimintaa koskevat asiakasvalitukset tai korvauspyynnöt toimitetaan seutueläinlääkärille. Hän pyytää valituksesta lausunnon ao. eläinlääkäriltä ja antaa itse asiasta sen jälkeen asiantuntijalausunnon. Tarvittaessa lausuntoa voidaan pyytää myös Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta, lausunnon pyytämisestä päättää terveysturvallisuuden johtaja seutueläinlääkäriä kuultuaan.

Toimintasäännössä määritelty viranhaltija tekee päätöksen mahdollisesta korvauksen maksamisesta. Eläinlääkärin muusta toimintaa koskevasta valituksesta ja sen johdosta tehtävistä mahdollisista toimenpiteistä päättää toimintasäännön mukainen viranhaltija.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimella/Lappeenrannan kaupungilla on vakuutukset vakuutusyhtiö IF:ssä. Vakuutusmäärä on 3 000 000 euroa henkilö- ja esinevahingoissa, 500 000 euroa taloudellisessa vahingossa. Vakuutus korvaa myös Neuvo 2020-hankeeseen osallistuvien eläinlääkäreiden aiheuttamat esine- ja henkilövahingot toiminnanvastuun ehtojen mukaan. Lisäksi eläinlääkäreillä saattaa olla omia henkilökohtaisia vastuuvakuutuksia esim. järjestön jäsenyyden kautta tai muusta syystä.

5.5.3. Eläinten terveyden valvonta

5.5.3.1. Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat runsaasti

etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimusten tekoa, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteessa suunnitellaan etukäteen.

Eläintautien vastustamisen suunnittelu ja toteutus ovat ensisijaisesti aluehallintoviraston tehtäviä. Aluehallintovirasto määrää tarvittaessa Lappeenrannan seudun virkaeläinlääkärit toimimaan eläintautitapauksissa. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriä toimimaan myös muun kunnan alueella. Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Lappeenrannan seudun ympäristötoimessa on suunnitelman laatimishetkellä ainoastaan yksi valmiuseläinlääkäriksi nimetty eläinlääkäri, mutta heidän määräänsä on tarkoitus lisätä.

Poikkeustilanteessa tulee turvata välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoito. Valmiuseläinlääkäriä suorittaessa Ruokaviraston tai aluehallintoviraston määräämiä tehtäviä, hoitaa hänen sijaisenaan toimiva eläinlääkäri mahdolliset muut kiireelliset tehtävät. Esimies määrää sijaiset. Tarvittaessa eläinlääkintähuollon resurssia suunnataan kiireellisimpiin tehtäviin, mikäli esim. eläintautitilanteessa osa praktikoista on poissa praktiikasta. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminta-alueella on seitsemän praktikkoeläinlääkäriä, joilla kaikilla on toimintavaltuudet koko seudun alueella.

Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti valmiuseläinlääkärien täydennyskoulutuksiin, ja osallistuminen mahdollistetaan sijaisjärjestelyin. Lisäksi muutkin kunnaneläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan aluehallintoviraston järjestämiin eläintautivalvonnan ajankohtaisiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin.

5.5.3.2. Eläintautiepäilyt ja –tapaukset

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä pääsääntöisesti kolmella tavalla: joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden perusteella, tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimusten yhteydessä laboratoriossa. Eläinlääkäri ammattitaidollaan arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto.

5.5.3.3. Eläntautien ilmoittaminen

Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa vastustettavan eläntaudin epäilystä valvontaeläinlääkärille ja tapauksen kiireellisyydestä riippuen tarvittaessa suoraan myös aluehallintovirastolle. Valvontaeläinlääkäri on yhteydessä läänineläinlääkärin ja sopii tarvittavista toimenpiteistä.

Helposti leviävästä, vaarallisesta ja uudesta vakavasta eläntaudista tai sellaisen epäilystä on ilmoitettava välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista sekä Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 1010/2013 luetelluista eläntaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläntaudeista ilmoitetaan kuukausiyhteenvedossa.

Sellaisista eläntaudeista, joista voi olla vaaraa ihmisen terveydelle, valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri ilmoittaa terveysvalvonnan johtajalle. Terveysvalvonnan johtaja ilmoittaa asiasta terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

5.5.3.4. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläntaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvonnan vähimmäistasosta. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta.

Terveysvalvontaohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystilasta. Pitopaikkojen on erikseen liityttävä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi suorittaa pitopaikkojen terveystilastukseen liittyvät tilakäynnit. Lakisääteisten ohjelmien osalta (muninta- ja kasvatuskanalat) eläinlääkärit ottavat yhteyttä tiloihin, jotka eivät oma-aloitteisesti noudata lain säädöksiä. Tarvittaessa asiasta ilmoitetaan aluehallintovirastoon ja Lappeenrannan seudun ympäristötoimen elintarvikevalvontaan.

5.5.3.5. Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Ruokavirasto toimittaa aluehallintovirastolle vuosittain erillisen ohjeen kyseisen vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Aluehallintovirasto huomioi paikalliset olosuhteet toimenpiteissä. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen virkaeläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton aluehallintoviraston määräämällä tavalla.

Tarkastuksen tarkoitus on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- ja raputautien oireita. Tarkastukseen kuuluu olennaisesti kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen.

5.5.3.6. Muu eläintautivalvonta

Ruokavirasto pyytää vuosittain eläintauteihin liittyvien seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirasto määrää kunnan virkaeläinlääkärit tarvittaessa näytteenottoon. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen virkaeläinlääkärit toimivat mahdollisten aluehallintoviraston määräysten mukaisesti asiassa.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen virkaeläinlääkärit valvovat tarvittaessa karanteeneja, sperman keräysasemia, alkuiden keräysryhmiä, alkuiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittavat niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimuksia sekä hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

5.5.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

5.5.4.1. Sisämarkkinakauppa

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita, on haettava rekisteröintiä tai tuontilupaa Ruokavirastosta.

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia erä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää tarvittaessa kunnaneläinlääkäriä tai valvontaeläinlääkäriä tarkastamaan saapuvat erät. Kunnaneläinlääkäri voi seurata saapuvia erä TRACES-järjestelmässä ja tarkastaa erä

myös itse ilman aluehallintoviraston kehotusta ja ryhtyä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan laittomia tuonteja.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa päätetään toimenpiteet, esimerkiksi tuote-erän tai eläimen palauttamisen lähtömaahan tai määräämisen lopetettavaksi tai hävitettäväksi.

Laittomasti EU:n alueelta maahantuotujen lemmikkieläinten tai hevosten kohdalla kunnaneläinlääkäri tekee eläimelle Ruokaviraston ohjeiden mukaisen tarkastuksen. Tarkastuksista ja niiden tuloksista kunnaneläinlääkäri toimittaa tiedon aluehallintovirastoon.

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista. Poikkeuksena ovat erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES -järjestelmässä.

5.5.4.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kunnaneläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja ja käytettävä eläinlääkintätodistusta, joka sisältää sopimuksessa todistukseen merkittäväksi sovitut tiedot. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinlääkintätodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta ja tämän jälkeen Ruokavirasto laatii eläinlääkintätodistuksen mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkejä vietäessä myös kunnaneläinlääkäri voi laatia todistuksen viejän selvittämien ehtojen pohjalta. Turvapaperille laaditut eläinlääkintätodistukset on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia.

5.5.4.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kautta, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. Tämä koskee esimerkiksi Venäjältä tuotavia hevosia ja tiettyjä kanavoituja sivutuotteita. Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella toimenpiteitä voivat aiheuttaa myös Venäjältä tulleet kulkukoirat ja epäillyt laittomat lemmikkituonnit.

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista eläintautiriskin takia määräpaikassa tarvittaessa erityisesti valvottavista eläin- ja tuote-eristä TRACES-ohjelman välityksellä. Läänineläinlääkäri tiedottaa paikalliselle kunnaneläinlääkärille tarvittavista toimenpiteistä. Jos eläimellä on tarttuvien tautien oireita, aluehallintovirasto arvioi, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily.

Epäiltäessä laitonta tuontia tulee kunnaneläinlääkäriin tehdä eläimelle eläintautilain mukainen tarkastus. Tarkastuspöytäkirja tulee toimittaa Ruokavirastoon. Hallintopäätökset EU:n ulkopuolelta tapahtuvan lemmikkien laittoman tuonin osalta tekee Ruokavirasto, joka voi määrätä eläimen lopetettavaksi, asetettavaksi karanteeniin tai palautettavaksi.

5.5.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa eläinsuojelutarkastuksilla. Tarkastuksella kerrotaan asianosaiselle tarkastuksen tavoite, kuvaillaan tarkastuksen kulku sekä mahdolliset jatko-toimenpiteet. Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä on rikottu, annetaan omistajalle/ eläimen haltijalle eläinsuojelulain mukainen määräys.

Eläinsuojelutarkastukset suoritetaan pääsääntöisesti etukäteen ilmoittamatta. Viranhaltijalla on oikeus tarkastuksen suorittamiseen myös kotirauhan piirissä olevissa tiloissa, mikäli viranhaltijalla on syytä epäillä eläinsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säädöksiä rikotun. Havaittaessa eläinsuojelusäädösten vastaista menettelyä virkaeläinlääkäri antaa eläinsuojelulain 42 §:n mukaisen kiellon tai määräyksen ja

mahdollisen määräajan. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, voi eläinlääkäri 42 §:n säädöksistä poiketen ryhtyä välittömiin 44 §:n mukaisiin kiiretoimiin.

Tarkastuskäynti uusitaan määräajan jälkeen ja tarkastetaan, että annettuja määräyksiä on noudatettu määräajassa. Jos on syytä epäillä, että eläinsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu, valvontaviranomainen tekee poliisille eläinsuojelulain 63 §:n mukaisen ilmoituksen.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen toiminta-alueella eläinsuojelulain sekä sen nojalla annettujen säädösten valvontaa hoitaa pääosin valvontaeläinlääkäri. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on myös velvollisuus suorittaa eläinsuojelulain valvontaa, samoin kuin kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla.

5.5.5.1. Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, eläinsuojeluviranomaisella on oikeus eläinsuojelutarkastuksen tekemiseen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläintä pidetään sekä oikeus ottaa korvauksetta tarvittavia näytteitä. Tarkastuskäynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet ja niiden pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Käynnillä voidaan tarkastaa myös luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan edellyttämä eläinluettelo tai tuotantoeläimiä koskeva kirjanpito.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen alueella käsitellään eläinsuojelulain mukaisia ilmoituksia eläinsuojelulain vastaisesta toiminnasta vuosittain noin 150-170 kpl. Vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta valvontaeläinlääkäri voi pyytää apua tarkastukseen ja päätöksentekoon läänineläinlääkäriltä. Kunta voi pyytää apua aluehallintovirastolta esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Kunta voi pyytää apua aluehallintovirastolta myös esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve

ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

5.5.5.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää aluehallintovirastolle eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä. Tällaisia paikkoja ovat esim. sirkukset, eläintarhat tai näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit tai ravi- tai ratsastustallit. Myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin saadaan tehdä tarkastuksia ilman epäilyä. Aluehallintovirasto ilmoittaa kunnille näiden alueella sijaitsevat luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet sekä toiminnassa tapahtuneet muutokset.

Tavoitteena on tarkastaa ilmoituksenvaraiset kohteet 2-3 vuoden välein kohteiden riskiarvio huomioon ottaen. Jos kohteen tarkastuksilla esimerkiksi ilmenee toistuvasti puutteita eläinsuojelulain noudattamisessa, kohteen tarkastustiheyttä kasvatetaan.

5.5.5.3 Eläinkuljetukset

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan. Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, myös poliisilla ja kunnaneläinlääkärillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus. Eläinkuljetusta tarkastettaessa on viranomaisella oikeus tarkastaa myös kuljetuskalusto.

5.5.6. Elämistä saatavien sivutuotteiden valvonta

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Aluehallintovirasto ohjaa suunnitelman toteuttamista alueellaan. Lappeenrannan seudun ympäristötoimi valvoo hyväksytyjä ja rekisteröityjä laitoksia ja toimijoita Ruokaviraston tekemän valvontasuunnitelman mukaisesti.

Sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti.

5.5.6.1. Sivutuotteita käyttävät toimijat

Virkaeläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin, kuten luonnonvaraisten eläimien ruokintaan eli haaskatoimintaan.

Haaskatoimintaa aloitettaessa on toiminnan aloituksesta tehtävä ilmoitus virkaeläinlääkärille. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin, joka on osa Ruokaviraston ylläpitämää eläintenpitäjärekisteriä. Toimija voi tehdä aloitusilmoituksen rekisteriin myös itse sähköisesti. Rekisteröinti on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista. Haaskapaikan pitäjän on ilmoitettava virkaeläinlääkärille kuukausittain haaskalle viedyt sivutuotteet.

Virkaeläinlääkärit valvovat toimintaa Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi virkaeläinlääkärit voivat tehdä haaskapaikoille tarkastuksia saatujen ilmoitusten ja ilmiantojen perusteella. Mikäli haaskaksi aiottua ainesta ei voida sallia käytettävän tautivaaran tai muun syyn perusteella, virkaeläinlääkäri kieltää tällaisen aineksen käytön sekä valvoo tarkastuskäynnein, että kieltoa noudatetaan.

Virkaeläinlääkärit raportoivat aluehallintovirastolle haaskoille vietyjen sivutuotteiden määrät läänineläinlääkäreiden antamien ohjeiden mukaisesti.

5.5.6.2. Sivutuotteiden hautaaminen

Syrjäisellä alueella sikojen ja siipikarjan raatojen hautaaminen on sallittua. Hautaamisen tulee tapahtua Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Hautaamisesta ei tarvitse tehdä ilmoitusta kunnaneläinlääkärille, mutta hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa. Keräilyalueella tuottajien pitää toimittaa kaiken ikäiset edellä mainitut eläimet sivutuote-asetuksen mukaiseen luokan 1 käsittelylaitokseen hävitettäväksi.

Valvontaeläinlääkäri seuraa mautiloilla tapahtuvaa sivutuotteiden mahdollista hävittämistä muun valvonnan yhteydessä sekä vastaanotettujen tietojen tai mahdollisten epäilyjen perusteella.